Visual Studio .NET: .NET Framework. Czarna księga

Autorzy: Julian Templeman, David Vitter
Tłumaczenie: Anna Konopka, Marek Konopka
ISBN: 83-7197-733-6
Tytuł oryginału: Visual Studio .NET: The .NET Framework. Black Book
Format: B5, stron: 736
Zawiera CD-ROM

Niniejsza książka stanowi wprowadzenie do .NET Framework, złożonego i bardzo bogatego zestawu narzędzi służących do tworzenia aplikacji dla platformy .NET. Lektura tej książki sprawi, że poznasz główne elementy .NET Framework i nauczysz się tworzyć programy dla platformy .NET. Duża liczba przykładów – od tworzenia grafiki do obsługi baz danych – zilustrowanych wieloma linijkami kodu, ułatwi Ci tworzenie zaawansowanych aplikacji w pełni korzystających z nowych cech platformy .NET. Dołączony CD-ROM zawiera wiele gotowych do użycia narzędzi, które ułatwią Ci pracę.

Dzięki tej książce:

- Zrozumiesz architekturę .NET
- Dowiesz się, czym jest i co zawiera .NET Framework
- Poznasz główne przestrzenie nazw .NET
- Nauczysz się tworzyć aplikacje z graficznym interfejsem użytkownika dla platformy .NET korzystające z biblioteki Windows Forms
- Dowiesz się, jak programować usługi XML Web Services za pomocą biblioteki ASP.NET,
- Nauczysz się obsługiwać bazy danych za pomocą biblioteki ADO.NET
- Dowiesz się jak korzystać z obiektów COM i API systemu Windows
- Zrozumiesz mechanizm bezpieczeństwa platformy .NET
- Nauczysz się korzystać z SOAP i XML
- Poznasz technologię Remoting
- Dowiesz się jak korzystać z formularzy i kontrolek WWW
- Nauczysz się posługiwać piórami, pędzlami, kolorami i innymi składowymi przestrzeni nazw Drawing

Książka przeznaczona jest dla programistów Visual Basica, C++, C# i Javy tworzących aplikacje dla Windows.

Wydawnictwo Helion
ul. Chopina 6
44-100 Gliwice
tel. (32)230-98-63
e-mail: helion@helion.pl

Spis treści

Rozdział 2.

Model programowania w środowisku .NET

Teoria

Zanim przejdziemy do omówienia biblioteki klas, konieczne jest przedstawienie modelu programowania w CLR oraz języka IL, który jest bardzo nietypowym kodem bajtowym. Kody bajtowe to na ogół proste języki, czego przykładem może być kod bajtowy Javy. Zazwyczaj instrukcje takiego kodu odpowiadają instrukcjom procesora lub maszyny wirtualnej. Oznacza to, że struktura programu w języku wysokiego poziomu nie jest zachowana po przejściu do kodu bajtowego.

Natomiast IL jest językiem obiektowym. Dzięki temu konstrukcje charakteryzujące obiektowe języki wysokiego poziomu mogą być teraz użyte w każdym języku, który będzie kompilowany na IL. Jak już wspomniano, VB7 zawiera konstrukcje obiektowe. W rzeczywistości możliwości VB7 to odbicie możliwości IL. To samo dotyczy języka C# i nadzorowanego kodu w C++. W rezultacie wszystkie języki platformy .NET implementują model obiektowy zastosowany w IL. Ten właśnie model jest tematem niniejszego rozdziału. Jak się przekonamy, IL, oprócz tradycyjnych cech języków obiektowych, ma również wiele nowych właściwości. Pokażemy również, jak wszystkie te cechy znajdują odzwierciedlenie w językach platformy .NET, a zwłaszcza w C# i VB. Każdy z języków programowania ma własne osobliwości i zawiłości składni (co jest szczególnie widoczne w językach o długiej historii, takich jak VB). W związku z tym niektóre cechy obiektowe platformy .NET w jednych językach łatwiej zaimplementować niż w innych. Co więcej — platforma ta ma również takie cechy, których w pewnych językach nie da się zapisać.

Programowanie obiektowe z lotu ptaka

Niniejszy punkt to wprowadzenie do programowania obiektowego. Informacje tu zawarte mogą być przydatne dla osób nieznających tej techniki programowania i powinny umożliwić jej zrozumienie, ale nie zastąpią dobrego podręcznika. Osoby znające temat mogą pobieżnie przejrzeć ten punkt i kontynuować czytanie od punktu „Klasy".

Programowanie obiektowe nie jest czymś nowym, gdyż powstało w środowisku akademickim w latach sześćdziesiątych. Mimo swego słusznego wieku dopiero ostatnio techniki i języki obiektowe stosowane są powszechniej. Stało się tak z kilku powodów. Po pierwsze, wczesne języki obiektowe były wykorzystywane wyłącznie w środowiskach akademickich, gdzie nacisk kładziono na techniki programowania obiektowego, a pomijano zagadnienia wydajności i łatwości użycia. Po drugie, języki te dostępne były tylko na dużych uniwersyteckich komputerach typu mainframe, więc były poza zasięgiem większości programistów.

W latach siedemdziesiątych szersze uznanie zaczął zdobywać pogląd, że podejście obiektowe może pomóc w rozwiązaniu niektórych problemów powstających podczas wytwarzania dużych systemów. Pod koniec tej dekady powstało kilka nowych obiektowych języków programowania, w tym również C++, co wraz z pojawieniem się mocnych komputerów typu desktop przyczyniło się do szerszego zastosowania tych języków.

Dzisiaj prawie nikt nie kwestionuje korzyści płynących ze stosowania technik programowania obiektowego. Niemal każdy nowy język programowania to język obiektowy, co więcej — cechy obiektowe dodawane są do tradycyjnych języków programowania.

Czy programowanie obiektowe możliwe jest tylko w obiektowym języku programowania? Odpowiedź jest zaskakująca — nie, nie tylko. Programowanie obiektowe to po prostu technika, którą z większym lub mniejszym powodzeniem można zastosować w każdym języku programowania. Można pisać obiektowy kod w nieobiektowym języku programowania i vice versa — nieobiektowy (innymi słowy bardzo zły) kod w języku obiektowym. Programistą obiektowym nie zostaje się z powodu pisania w języku obiektowym, tak jak nie zostaje się mechanikiem z powodu zakupu zestawu kluczy. Obiektowy język programowania tylko ułatwia wyrażenie koncepcji obiektowych w tworzonym kodzie.

Co to jest obiekt?

Bardzo trudno podać zwięzłą definicję pojęcia obiekt. Co więcej, ankieta przeprowadzona wśród programistów i informatyków pokazałaby duże rozbieżności w rozumieniu tego terminu. Oto prosta i użyteczna definicja — obiekt to coś, czemu można nadać nazwę, np.: samochód, rachunek bankowy, tablica, przycisk na formularzu. Niektórzy nazywają obiektem reprezentację rzeczy istniejącej w świecie rzeczywistym. Może to i prawda, ale dosyć rzadko spotyka się na co dzień tablice lub listy.

Programowanie obiektowe to styl programowania, którego stosowanie daje w efekcie program będący systemem obiektów. Program do obsługi banku może zawierać takie obiekty, jak bank, rachunek i transakcja. Program do obsługi ruchu drogowego może z kolei zawierać takie obiekty, jak droga, znak drogowy, pojazd. Obiekty te charakteryzują się pewnym zachowaniem. Wiadomo, że na rachunek można wpłacić jakąś kwotę, można wypłacić jakąś kwotę oraz sprawdzić saldo. Aby korzystać z rachunku, nie musimy wiedzieć jak on działa — gdzieś w tle są na pewno jakieś dane opisujące stan rachunku.

Dane te określają, w jaki sposób obiekt reaguje na zewnętrzne żądania. Obiekt rachunek nie pozwoli na wypłacenie kwoty większej niż saldo. Jeżeli na rachunku brak środków, żądanie wypłaty zostanie odrzucone. Kluczową kwestią jest to, że sam obiekt określa, co powinien zrobić, na podstawie danych opisujących jego stan, a dane te są zarządzane przez obiekt.

Obiekt to właśnie pewna całość, na którą składają się: zachowanie i dane opisujące stan obiektu. Na rysunku 2.1 pokazano obiekt *Account* (rachunek). Jak widać, klient ma kontakt tylko z tą częścią obiektu, która reprezentuje zachowanie. Celowo przedstawiono to w taki sposób, gdyż klient nie powinien mieć możliwości bezpośredniej zmiany stanu obiektu. W końcu bank nie byłby zadowolony, gdyby klient mógł bezpośrednio zmieniać salda swoich rachunków. Na wspomnianym rysunku *deposit()* to operacja wpłaty, *withdraw()* to operacja wypłaty, *query()* to zapytanie o saldo, *balance* to saldo, *accountNumber* to numer rachunku, a *overdraftLimit* to dopuszczalne saldo zadłużenia.

Rysunek 2.1.
Struktura obiektu

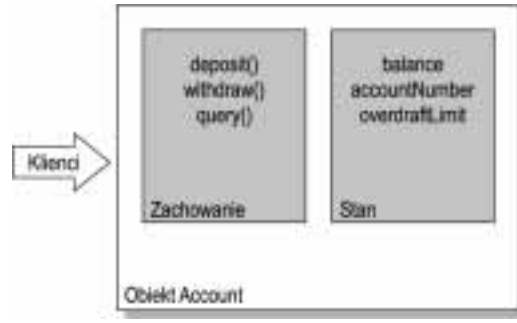

Generalnie obiekty można podzielić na trzy kategorie, w zależności od tego, czy najbardziej istotną cechą obiektu jest stan, zachowanie, czy tożsamość. Jeżeli najważniejszy jest stan, to taki obiekt nazywany jest *obiektem wartościowym* (ang. *value object*). Dobrymi przykładami takich obiektów są daty, napisy, waluty. Najistotniejszą cechą tych obiektów są dane przez nie przechowywane. Dwa obiekty typu data o tej samej wartości, na przykład 27 października, mogą być używane zamiennie, gdyż ich tożsamość nie jest istotna.

Jeżeli zachowanie jest ważniejsze od stanu i tożsamości, to taki obiekt nazywamy *obiektem usługowym* (ang. *service object*). Przypomnijmy sobie odprawę na dużym lotnisku — trzeba podejść do stanowiska odpraw, gdzie urzędnik sprawdzi nasz bilet i przydzieli nam miejsce w samolocie. Czy ma znaczenie, który urzędnik dokonuje naszej odprawy? Zazwyczaj nie. Dobrym przykładem obiektu usługowego może być obiekt sprawdzający numer karty kredytowej. Obiekt ten, po przekazaniu mu numeru karty kredytowej, zwraca odpowiedź stwierdzającą, czy numer jest poprawny czy też nie. Stan nie musi być pamiętany przez ten obiekt, więc każdy obiekt usługowy może wykonać tę usługę.

Najistotniejszą cechą trzeciego rodzaju obiektów jest jego tożsamość. Przykładem niech będzie wspomniany wcześniej obiekt *Account*. Jego stan (na przykład saldo) jest ważny, ważne jest również jego zachowanie (możliwość dokonywania wpłat i wypłat), ale absolutnie podstawowe znaczenie ma jego tożsamość (który to jest rachunek). Chcielibyśmy zapewne, by nasza wpłata trafiła na nasz rachunek. Taki obiekt nazywany jest *obiektem rzeczywistym* (ang. *entity object*). Tego rodzaju obiekty często reprezentują dane odczytane z bazy danych i identyfikowane jakimś kluczem.

Jakie znaczenie ma ta klasyfikacja? Pomaga w określeniu, co powinien zawierać kod klasy, gdyż pewne operacje mają sens tylko dla pewnych kategorii obiektów. Rozważmy kwestię, czy dopuszczalna jest operacja dokładnego kopiowania danego obiektu (jego klonowanie)? W przypadku obiektu wartościowego — jak najbardziej, gdyż tożsamość takiego obiektu nie ma znaczenia. Jego skopiowanie nie powinno zatem być źródłem problemów. Klonowanie oznacza powielenie stanu obiektu, a ponieważ obiekty usługowe nie mają stanu,

to ich kopiowanie nie ma większego sensu. Równie dobrze można utworzyć nowy egzemplarz. Sytuacja wygląda zupełnie inaczej, gdy chodzi o obiekty rzeczywiste, gdyż na ogół nie należy dopuszczać do tworzenia identycznych kopii takich obiektów. Fakt istnienia dwóch obiektów reprezentujących ten sam rachunek bankowy mógłby doprowadzić do katastrofy, gdyż każdy z tych obiektów mógłby mieć inną wartość salda.

Zapis klas i obiektów w kodzie

Przedstawimy teraz, w jaki sposób podstawowe pojęcia obiektowe zapisywane są w kodzie programu.

Jak już wspomniano, obiekt posiada stan i zachowanie. W obiektowych językach programowania zachowanie zapisywane jest w postaci funkcji nazywanych *metodami* (ang. *method*), a stan w postaci zmiennych nazywanych *polami* (ang. *field*). Klasa to definicja typu obiektów, na przykład *Account* (rachunek) lub *Car* (samochód), zawierająca zmienne i funkcje składające się na obiekt.

Poniżej pokazano definicję bardzo prostej klasy `Account` w języku Visual Basic 7.

```
Public Class Account
  Private balance As Double
  Private accountNo As Integer

  Public Function deposit(ByVal amount As Double) As Boolean
    balance = balance + amount
    Return True
  End Function

  Public Function withdraw(ByVal amount As Double) As Boolean
    If (balance-amount < 0) Then
      Return False
    End If
    balance = balance - amount
    Return True
  End Function

  Public Function query() As Double
    Return balance
  End Function
End Class
```

Do zrozumienia tego kodu nie jest konieczna dogłębna znajomość Visual Basica. W pierwszym wierszu rozpoczyna się definicja klasy `Account`, która kończy się tekstem `End Class`. W klasie zdefiniowane są dwie zmienne do przechowywania stanu obiektu. Pierwsza z nich — `balance` — to zmienna zmiennopozycyjna, która będzie przechowywała saldo. Druga natomiast — `accountNo` — to zmienna całkowita, która będzie przechowywała numer rachunku. Zmienne są zadeklarowane jako prywatne (służy do tego słowo `Private`), co oznacza, że nie można z nich korzystać na zewnątrz klasy `Account`.

Po deklaracjach zmiennych znajdują się definicje metod: `deposit` (wpłać), `withdraw` (wypłać) i `query` (zapytaj). Metody te zadeklarowane są jako publiczne (służy do tego słowo `Public`), co oznacza, że można z nich korzystać na zewnątrz klasy. W przykładzie widać, w jaki sposób funkcje te operują na saldzie rachunku. Metoda `deposit` dodaje przekazaną kwotę do salda rachunku. Dla uproszczenia nie sprawdza się poprawności

przekazanej kwoty, ale łatwo takie sprawdzenie dodać. W metodzie withdraw sprawdza się, czy wystąpi debet. Jeżeli nie, to zmniejsza się saldo. Metoda query zwraca wartość salda. Używając tych trzech metod, klienci mogą manipulować obiektami Account, nie mogą natomiast bezpośrednio zmieniać wartości salda. Obiekt może sprawdzić, czy żądania zgłaszane przez klientów są dozwolone.

Po zdefiniowaniu klasy możemy z niej korzystać, tworząc obiekty. W przykładowym kodzie w VB zamieszczonym poniżej tworzy się obiekty klasy Account i wywołuje ich metody. Nie należy tu zwracać uwagi na składnię, ale skoncentrować się na interakcji z obiektami.

```
Dim myAccount As New Account
Dim yourAccount As New Account

myAccount.deposit(1000)              ' wpłać 1000 na mój rachunek
yourAccount.deposit(100)             ' wpłać 100 na twój rachunek

myAccount.withdraw(500)              ' wypłać 500 - OK
myAccount.query()                    ' wynikiem jest 500

yourAccount.withdraw(500)            ' niepowodzenie!
```

Pierwsze dwa wiersze to żądanie utworzenia dwóch obiektów Account o nazwach myAccount (mój rachunek) i yourAccount (twój rachunek). Ponieważ wcześniej wystąpiła definicja klasy Account, to wiadomo, co to jest Account i jak utworzyć te obiekty.

W trzecim wierszu wpłaca się 1000 na pierwszy rachunek, a w czwartym — 100 na drugi rachunek. Proszę zwrócić uwagę na sposób zapisu wywołań metod. Wywołanie rozpoczyna się od nazwy obiektu, którego chcemy użyć; po niej występuje nazwa metody, którą obiekt powinien wykonać. Jest to sposób zapisu typowy dla obiektowych języków programowania. W dalszej części rozdziału pokazano, że sposób zapisu w C# jest bardzo podobny.

W kolejnym wierszu wykonuje się wypłatę kwoty 500 z obiektu myAccount. Operacja kończy się sukcesem, ponieważ saldo wynosi 1000. Następnie odczytywane jest saldo; wynikiem tej operacji jest bieżąca wartość salda. W ostatnim wierszu mamy próbę wykonania wypłaty kwoty 500 z drugiego rachunku. Próba ta kończy się niepowodzeniem, gdyż saldo rachunku wynosi 100. Innymi słowy, te dwa obiekty w różny sposób reagują na próbę wykonania tej samej operacji (wypłaty kwoty 500), gdyż stan tych obiektów jest różny.

W trakcie dokładniejszej analizy kodu metod deposit, withdraw i query może nasunąć się pytanie — skąd w treści metody wiadomo, którego obiektu ona dotyczy? W kodzie nie ma informacji o obiekcie, którego saldo ulega zmianie, a jednak wpłaty i wypłaty dotyczą właściwego rachunku. Otóż referencja do obiektu jest niejawnie przekazywana do każdej metody i ta referencja jest wykorzystywana podczas wszystkich odwołań do składowych klasy. Tak więc, gdy metoda deposit jest wywoływana z obiektu myAccount, to jej działanie można by zapisać w następujący sposób:

```
Public Function deposit(myAccount, ByVal amount As Double) As Boolean
  myAccount.balance = myAccount.balance + amount
  Return True
End Function
```

Oczywiście nie widać tego w kodzie, ale metoda zawsze „wie", z którego obiektu została wywołana. W wielu językach obiektowych w metodzie można odwołać się do obiektu, z którego ta metoda została wywołana. W Visual Basicu służy do tego słowo kluczowe `Me`, a w C# i w C++ słowo `this`.

Te same zasady obowiązują oczywiście w innych językach programowania, co ilustruje zamieszczony poniżej kod klasy `Account` zapisany w języku C#. Pomijając drobne różnice w składni, zauważymy, że struktura kodu jest niemal identyczna w obu językach.

```
public class Account {
  private double balance;
  private int accountNo;

  public bool deposit(double amount) {
    balance = balance + amount;
    return true;
  }

  public bool withdraw(double amount) {
    if (balance-amount < 0) return false;

    balance = balance - amount;
    return true;
  }

  public double query() {
    return balance;
  }
}
```

Kod, w którym korzysta się z tej klasy, zapisany w C# jest również bardzo podobny do kodu w VB — inny jest tylko sposób tworzenia obiektów.

```
Account myAccount = new Account();
Account yourAccount = new Account();

myAccount.deposit(1000);              // wpłać 1000 na mój rachunek
yourAccount.deposit(100);             // wpłać 100 na twój rachunek

myAccount.withdraw(500);              // wypłać 500 - OK
myAccount.query();                    // wynikiem jest 500

yourAccount.withdraw(500);            // niepowodzenie!
```

Dziedziczenie i polimorfizm

Dotychczas przedstawiono dwie ważne zasady programowania obiektowego: hermetyzację i ukrywanie danych. *Hermetyzacja* (ang. *encapsulation*) to połączenie danych i funkcji w pewną całość, zwaną obiektem, a *ukrywanie danych* (ang. *data hiding*) to ograniczenie dostępu do zmiennych przechowujących stan obiektu[1]. Omówimy teraz dwie inne bardzo ważne cechy występujące w każdym „prawdziwym" języku obiektowym, a mianowicie *dziedziczenie* (ang. *inheritance*) i *polimorfizm* (ang. *polymorphism*).

[1] W literaturze na ogół używa się bardziej ogólnego pojęcia, a mianowicie *ukrywanie informacji* (ang. *information hiding*). Jest to zasada, która mówi, że programista korzystający z jakiegoś składnika oprogramowania może go poprawnie zastosować bez znajomości jego budowy lub implementacji. Zobacz, na przykład,: Subieta K.: „Słownik terminów z zakresu obiektowości", Warszawa 1999. — *przyp. tłum.*

Obiekty świata rzeczywistego często są klasyfikowane i przydzielane do różnych typów czy też kategorii. Na przykład samochód sportowy to samochód, ale również pojazd. Można więc powiedzieć, że samochód sportowy należy do trzech typów — jest samochodem sportowym, jest samochodem i jest pojazdem. W zależności od okoliczności, możemy użyć każdego z tych typów, mówiąc o samochodzie sportowym. Gdybyśmy na przykład mieli policzyć wszystkie samochody na parkingu, to uwzględnilibyśmy również samochody sportowe, gdyż są samochodami. Taka umiejętność dokonywania hierarchicznej klasyfikacji obiektów jest bardzo naturalna dla ludzi oraz jest bardzo przydatna w programowaniu.

Dziedziczenie pozwala zapisać w kodzie związki „jest" (ang. *is-a relationship*), zachodzące między klasami. Na rysunku 2.2 przedstawiono prostą hierarchię dziedziczenia, która pokazuje, w jaki sposób różne typy pojazdów są ze sobą powiązane.

Rysunek 2.2. *Hierarchia dziedziczenia*

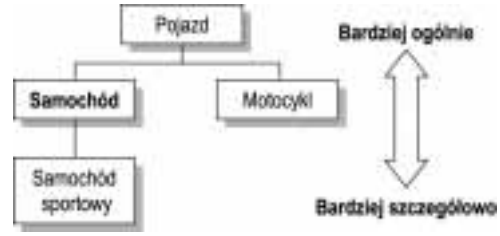

W języku Visual Basic związki te zapisuje się w kodzie w sposób następujący:

```
Public Class Pojazd
  ' kod klasy Pojazd
End Class

Public Class Samochod
  Inherits Pojazd
  ' kod klasy Samochod
End Class

Public Class SamochodSportowy
  Inherits Samochod
  ' kod klasy SamochodSportowy
End Class
```

Jak widać w przykładzie, do wyrażenia relacji dziedziczenia używane jest słowo kluczowe `Inherits`. Klasa taka jak `Pojazd` nazywana jest *klasą bazową* (ang. *base class*) lub *nadklasą* (ang. *superclass*), a klasy takie jak `Samochod` i `SamochodSportowy` nazywane są *klasami pochodnymi* (ang. *derived class*) lub *podklasami* (ang. *subclass*).

Widać również, że zakodowanie relacji dziedziczenia jest proste, ale prawdziwą sztuką w programowaniu obiektowym, tak samo zresztą jak w życiu, jest umiejętne zdefiniowanie relacji.

Jakie korzyści daje stosowanie dziedziczenia? Rozważmy następujący przykład. Świadek wypadku stwierdził, że wyprzedził go pojazd. Opis ten nie jest zbyt dokładny — mógł to być zarówno motocykl, samochód, jak i samochód sportowy. Gdyby powiedział, że był to samochód, to mógł mieć na myśli samochód lub samochód sportowy, ale nie motocykl — motocykl nie jest rodzajem samochodu. Podobnie można postąpić w kodzie

programu. Ponieważ samochód jest pojazdem, to obiekt samochód może wystąpić w kodzie wszędzie tam, gdzie zapisano, że ma wystąpić obiekt `Pojazd`. Ma to ogromne znaczenie. Można napisać program korzystający z klas `Samochod` i `Motocykl` i korzystać z tych klas wszędzie tam, gdzie wymagane są obiekty `Pojazd`. Gdy zajdzie taka potrzeba, można później dodać do programu inny rodzaj pojazdu, na przykład autobus. I znowu — ponieważ autobus jest pojazdem, może wystąpić wszędzie tam, gdzie wymagane są obiekty `Pojazd`. Oznacza to, że można dodawać nowe funkcje do programu bez konieczności wprowadzania zmian w istniejącym już kodzie. Jest to bardzo istotne podczas tworzenia dużych programów.

Te same zasady obowiązują w innych językach programowania, co widać na poniższym przykładzie w języku C#.

```
class Pojazd {
  // kod klasy Pojazd
}

class Samochod : Pojazd {
  // kod klasy Samochod
}

class SamochodSportowy : Samochod {
  // kod klasy SamochodSportowy
}
```

Omówiliśmy już dziedziczenie, ale co z polimorfizmem? Jest to bardzo ważna i użyteczna cecha języków obiektowych. Słowo polimorfizm pochodzi z greki i oznacza „wiele kształtów". Tutaj oznacza, że dany obiekt należy jednocześnie do wielu typów.

Załóżmy, że naszym zadaniem jest napisanie programu do obsługi grafiki. W programie zdefiniowaliśmy klasę `Shape` (figura), od której będą pochodziły wszystkie klasy opisujące inne figury. W każdej z tych klas powinna znajdować się metoda, której zadaniem będzie narysowanie tej właśnie figury. Definiujemy więc w każdej klasie metodę `Draw` (rysuj). Sygnatury tych metod są identyczne, ale treść w każdej klasie jest inna. Pseudokod w VB zamieszczony poniżej ilustruje przyjęte rozwiązanie[2].

```
Public Class Circle
  Inherits Shape
  Overrides Public Sub Draw()
    ' kod do rysowania okręgu
  End Sub
End Class

Public Class Square
  Inherits Shape
  Overrides Public Sub Draw()
    ' kod do rysowania kwadratu
  End Sub
End Class
```

[2] **Uwaga: W klasie bazowej `Shape` metoda `Draw` musi być metodą wirtualną (przez użycie słowa kluczowego `Overridable`) lub czystą metodą wirtualną (przez użycie słowa kluczowego `MustOverride`). W drugim przypadku klasa `Shape` musi być klasą abstrakcyjną (przez użycie słowa kluczowego `MustInherit`). W przeciwnym wypadku zawsze wywołana byłaby metoda `Draw` z klasy `Shape`. Pojęcie „metoda wirtualna" wyjaśnione jest w dalszej części rozdziału** — *przyp. tłum.*

Co daje takie rozwiązanie? Wiemy już, że `Circle` i `Square` to klasy pochodne od `Shape`. Ponadto w każdej klasie pochodnej od `Shape` występuje metoda `Draw`, która potrafi narysować odpowiednią figurę. Metodę pozwalającą narysować dowolną figurę można zwięźle zapisać następująco:

```
Public Sub DrawShape(ByRef s As Shape)
  s.Draw()
End Sub
```

Niezależnie od tego, jaką figurę przekaże się do metody `DrawShape`, wykonana zostanie właściwa metoda `Draw`. Ma to duże znaczenie dla konserwacji i rozwoju programu, gdyż można do hierarchii klas dodawać nowe figury i w dalszym ciągu korzystać z metody `DrawShape`, bez zmiany jej treści.

W wielu obiektowych językach programowania tak działające funkcje nazywane są *funkcjami wirtualnymi* (ang. *virtual function*), a mechanizm umożliwiający ich działanie w opisany powyżej sposób nazywany jest *późnym wiązaniem* (ang. *late binding*). Użyto tu słowa *późne*, gdyż dopiero w czasie działania programu okaże się, która metoda naprawdę zostanie wywołana w treści metody `DrawShape`. Jak się przekonamy, wszystkie języki platformy .NET pozwalają korzystać z funkcji wirtualnych.

Mała dygresja na temat UML

Osoby projektujące oprogramowanie obiektowe z pewnością zetkną się ze zunifikowanym językiem do modelowania — UML (ang. *Unified Modeling Language*). W olbrzymim skrócie, UML to notacja do zapisu struktury i działania programów obiektowych. Znajomość UML jest dziś nieodzowna do tworzenia oprogramowania obiektowego.

Zainteresowanych językiem UML odsyłamy do literatury. Dostępnych jest wiele dobrych książek na ten temat, jedną z nich jest „UML Distilled" autorstwa Martina Fowlera i Kendala Scotta (Addison Wesley, 1999). Rysunek 2.3 zawiera naszą hierarchię klas wyrażoną w notacji UML.

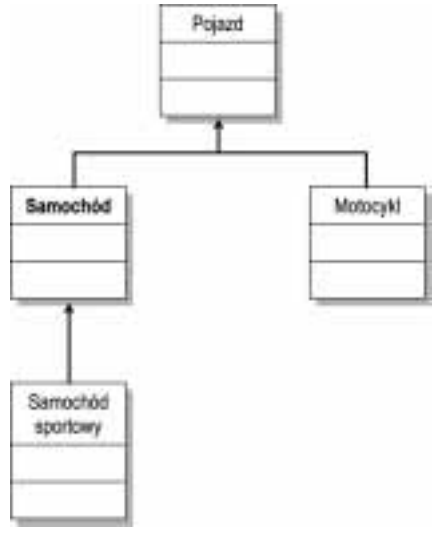

Rysunek 2.3. *Diagram klas w notacji UML*

W UML klasę reprezentuje prostokąt, którego najwyżej położona sekcja zawiera nazwę klasy. Pozostałe dwie sekcje zawierają pola i metody klasy. Strzałka prowadzi od klasy pochodnej do jej klasy bazowej.

Interfejsy

W tym krótkim wprowadzeniu do programowania obiektowego musimy jeszcze omówić pojęcie interfejsów. Są one powszechnie używane w klasach bibliotek .NET i z tego też powodu musimy wyjaśnić, czym one są i jak się z nich korzysta.

Przyjmijmy następującą uproszczoną definicję — jeśli obiekt to coś, czemu można nadać nazwę, to interfejs reprezentuje jakieś zachowanie, któremu można nadać nazwę. Przypuśćmy, że tworzymy oprogramowanie dla wydawnictwa, takiego jak Helion. Zapewne w tym oprogramowaniu pojawi się wiele klas, reprezentujących rzeczy lub pojęcia pojawiające się w pracy wydawnictwa, takie jak: książki, katalogi, zamówienia, faktury. Ich wspólną cechą jest to, że są „drukowalne" (można je wydrukować), mimo że nie łączą ich relacje dziedziczenia. Interfejs jest sposobem zapisu w kodzie zachowania wspólnego dla kilku klas. Jest to jedna lub więcej funkcji, które klasa musi zaimplementować. Na przykład, interfejs `Printable` (drukowalna) może zawierać funkcję `print` (drukuj), a klasa może być uznana za „drukowalną", jeżeli będzie implementować funkcję `print`.

W poniższym kodzie pokazano, w jaki sposób definiuje się i implementuje interfejsy w języku VB.

```
Interface Printable
  Sub print()
End Interface

Public Class Account
  Implements Printable

  Sub print() Implements Printable.print
    ' kod drukujący informacje o rachunku
  End Sub

  Private balance As Double
  Private accountNo As Integer

  ' pominięto resztę definicji klasy
End Class
```

Klasa `Account` jest teraz „drukowalna", tak więc obiekt klasy `Account` może wystąpić wszędzie tam, gdzie wymagane są obiekty „drukowalne".

Interfejsy powstają wówczas, gdy stwierdza się, że pewne zachowanie powinno być implementowane przez klasy, ale nie da się go tak samo zdefiniować dla wszystkich tych klas. Interfejs jest konstrukcją pozwalającą wyrazić myśl „jeśli chcemy wykonać to zadanie, to musimy zrobić to w następujący sposób: ...".

Po omówieniu podstawowych pojęć programowania obiektowego przejdziemy teraz do informacji o .NET.

Klasy

Klasa jest podstawowym pojęciem w programowaniu obiektowym. Pokażemy teraz, w jaki sposób klasy są implementowane w CLR. Jak już wspomniano, platforma .NET jest dosyć nietypowa, gdyż IL, czyli jej język pośredni, to język obiektowy, natomiast w innych środowiskach języki pośrednie bardziej przypominają języki maszynowe.

Ponieważ w CLR zaimplementowano klasy i inne konstrukcje obiektowe, część z nich jest dostępna we wszystkich językach platformy .NET. Z drugiej strony języki programowania muszą implementować cechy obiektowe w sposób zgodny z CLR.

Części składowe klasy

Klasa w środowisku .NET zawiera następujące części składowe:

- metody,
- pola,
- właściwości,
- zdarzenia.

Należy pamiętać, że sposób ich implementacji (a nawet ich dostępność) zależy od używanego języka programowania.

Metody to funkcje realizujące „aktywność" klasy. Każda metoda ma nazwę i typ wyniku i może mieć parametry. Jeżeli typem wyniku jest `void`, to znaczy, że metoda nie zwraca wartości, co odpowiada konstrukcji `Sub` w VB. W klasie mogą wystąpić konstruktory, czyli metody wywoływane podczas tworzenia obiektu. Ich zadaniem jest zainicjalizowanie nowo utworzonego obiektu. W klasie może też wystąpić finalizator (ang. *finalizer*), czyli metoda, której zadaniem jest „posprzątanie" po obiekcie, gdy zajmowana przez niego pamięć jest zwalniana przez program odzyskiwania pamięci.

Pola przechowują dane należące do obiektu, którymi mogą być referencje do innych obiektów lub dane typów bezpośrednich. Ukrywanie danych składających się na stan obiektu przed innymi obiektami jest jedną z zasad programowania obiektowego. Obiekty w .NET mają *właściwości* (ang. *property*). Za ich pomocą klienci mogą korzystać ze stanu obiektu, nie mając do tego stanu bezpośredniego dostępu.

W poniższym kodzie pokazano, w jaki sposób definiuje się właściwości w języku VB[3].

```
Property Color() As String
  Get
    Color = myColor
  End Get
  Set
    myColor = Value
  End Set
End Property
```

[3] W tym przykładzie założono, że w klasie zdefiniowane jest pole o nazwie `myColor` przechowujące kolor danego obiektu — *przyp. tłum.*

Definicja właściwości przypomina definicję metody. Jej ciało zawiera część `Get` oraz może zawierać część `Set`. Część `Get` zwraca wartość właściwości, a część `Set` używana jest do jej ustawienia. Specjalna zmienna o nazwie `Value` oznacza wartość przekazaną podczas ustawiania właściwości. Mimo że właściwość implementowana jest jak metoda, to klient korzysta z niej jak z pola. Przykład:

```
MyObject.Color = "red"
```

Programiści znający VB natychmiast zauważą podobieństwo tej konstrukcji do konstrukcji `Property Get` i `Property Set` występujących w poprzednich wersjach VB. Należy podkreślić, że właściwości takie mogą być w .NET użyte w każdym języku programowania, również w C# i C++. Ponadto, z właściwości w klasie napisanej w jednym z języków platformy .NET można korzystać w dowolnym innym języku tej platformy.

Właściwości nie muszą li tylko być używane do obsługi stanu obiektu, co stanowi fundamentalną różnicę między właściwościami a polami. Można, na przykład, zdefiniować właściwość tylko do odczytu, która pobiera swoją wartość z bazy danych lub innego źródła.

.NET został zaprojektowany do tworzenia aplikacji z graficznym interfejsem użytkowania i aplikacji dla sieci WWW. Krytycznym elementem takich aplikacji są *zdarzenia* (ang. *event*) i ich obsługa. Z tego powodu Microsoft postanowił, że obsługa zdarzeń będzie częścią CLR. Klasa obsługująca zdarzenia może informować zainteresowanych odbiorców, że zdarzenie zaszło. Tak więc odbiorcy mogą być subskrybentami interesujących ich zdarzeń zdefiniowanych w klasie, która jest źródłem tych zdarzeń. Typowym przykładem jest przycisk umieszczony na formularzu. Przycisk może zgłaszać zdarzenie `clicked` (przyciśnięto), a formularz może być subskrybentem tego zdarzenia. Ilekroć przycisk zostaje przyciśnięty, formularz zostanie o tym poinformowany. Zdarzenia to podstawowa technika przy tworzeniu graficznego interfejsu użytkownika, ale można z nich korzystać w innych celach.

Modyfikatory klas

W tabeli 2.1 zawarto modyfikatory, którymi mogą być oznaczone klasy w .NET. Sposób zapisu tych modyfikatorów jest różny w poszczególnych językach programowania. W tabeli 2.2 znajdują się modyfikatory, które mogą mieć składowe klas.

Tabela 2.1. *Modyfikatory klas w środowisku .NET*

Modyfikator	Opis
`sealed`	Oznacza klasę, która nie może być klasą bazową.
`implements`	Oznacza klasę implementującą jeden lub więcej interfejsów.
`abstract`	Oznacza klasę zawierającą jedną lub więcej metod abstrakcyjnych. Nie można tworzyć obiektów klas abstrakcyjnych.
`inherits`	Oznacza klasę pochodną innej klasy.
`public`	Oznacza klasę widoczną na zewnątrz podzespołu.
`internal`	Oznacza klasę niewidoczną na zewnątrz podzespołu.

Tabela 2.2. *Modyfikatory składowych klas w środowisku .NET*

Modyfikator	Opis
`abstract`	Metoda niemająca ciała jest metodą abstrakcyjną. Klasa zawierająca choć jedną metodę abstrakcyjną jest klasą abstrakcyjną. Klasa pochodna klasy abstrakcyjnej musi zawierać implementacje metod abstrakcyjnych.
`private`, `public`, `protected`, `internal`, `protected or internal`	Składowa oznaczona modyfikatorem `private` jest dostępna tylko w klasie, w której jest zdefiniowana. Składowa oznaczona modyfikatorem `public` jest powszechnie dostępna. Składowa oznaczona modyfikatorem `protected` dostępna jest w klasie, w której jest zdefiniowana i w jej podklasach[4]. Składowa oznaczona modyfikatorem `internal` jest dostępna w klasach zdefiniowanych w tym samym podzespole. Składowa oznaczona modyfikatorem `protected or internal` dostępna jest w podklasach i w klasach zdefiniowanych w tym samym podzespole.
`sealed`	Składowa oznaczona modyfikatorem `sealed` nie może być przesłonięta w podklasach.
`override`	Składowa oznaczona modyfikatorem `override` przesłania składową odziedziczoną po klasie bazowej.
`static`	Składowa oznaczona modyfikatorem `static` jest częścią składową klasy, a nie poszczególnych obiektów. Jest ona współdzielona przez wszystkie obiekty danej klasy. Z takiej składowej można korzystać nawet wtedy, gdy nie istnieje żaden obiekt tej klasy.
`overloads`	Modyfikator `overloads` używany jest do oznaczenia składowych o takich samych nazwach, ale różniących się listą parametrów.
`virtual`	Składowa oznaczona modyfikatorem `virtual` wywoływana jest za pomocą techniki późnego wiązania. Wybór wywoływanej metody następuje na podstawie typu obiektu, z którego metoda jest wywoływana, a nie na podstawie typu zmiennej referencyjnej, za pośrednictwem której sięga się do obiektu.

Typy referencyjne i bezpośrednie

W większości języków programowania zmienne typów prymitywnych, takich jak typ całkowity lub znakowy, tworzone są na stosie. Podczas przekazywania tych zmiennych, ich wartości są kopiowane. Natomiast zmienne obiektowe zazwyczaj tworzone są na stercie, a dostęp do nich jest możliwy przez referencje. To właśnie referencje, a nie same obiekty, są kopiowane podczas przekazywania zmiennych obiektowych.

Typy w CLR dzieli się na dwie kategorie.

1. *Typy bezpośrednie* (ang. *value type*) — typy pochodne od `System.ValueType`. Zmienne tych typów przekazywane są przez wartość. Przechowywane są równie efektywnie, jak zmienne prymitywne w innych językach programowania, ale zarazem są to obiekty zawierające metody. Należy pamiętać, że nowe typy bezpośrednie mogą być podtypami wyłącznie typu `System.ValueType`, nie innych typów bezpośrednich zdefiniowanych w przestrzeni nazw `System`.
2. *Typy referencyjne* (ang. *reference type*) — dobrze znane nam klasy, dostęp do obiektów tych typów (klas) jest możliwy przez referencje — stąd też ich nazwa. Definiując nowe typy powinniśmy rozważyć, w jaki sposób będziemy korzystać z obiektów tych typów i czy bardziej efektywne będzie przekazywanie ich przez wartość, czy też przez referencję. W zależności od wyniku tych rozważań, możemy zdefiniować je jako typ referencyjny lub bezpośredni.

[4] Składowa taka nazywana jest *składową chronioną* (ang. *protected member*) — *przyp. tłum.*

Systemowe typy bezpośrednie, na przykład `System.Int32`, są dokładnymi odpowiednikami językowych typów prymitywnych. I tak, `Int32` jest odpowiednikiem typu `int` w języku C# oraz typu `Integer` w języku VB. Zawsze można użyć typu systemowego, jeżeli z jakiegoś powodu nie chcemy zastosować jego odpowiednika w danym języku programowania.

Typy bezpośrednie, takie jak `System.Int32`, zawsze przyprawiały projektantów obiektowych języków programowania o ból głowy. Kuszące jest posiadanie zunifikowanego systemu typów, w którym każdy element jest obiektem, ale takie rozwiązanie rodzi jeden istotny problem — brak wydajności. Gdyby bowiem każda liczba całkowita (lub znak) występowała w programie jako obiekt podlegający automatycznemu zarządzaniu pamięcią, a wykonanie każdej operacji (również dodanie dwóch liczb) oznaczałoby wywołanie metody, to programy pisane w takim języku byłyby bardzo niewydajne. Rozwiązanie alternatywne, w którym typy podstawowe obsługiwane są w specjalny sposób i traktowane jako ciągi bajtów przechowujących dane, a nie obiekty, również nie jest dobre. W tym rozwiązaniu operacje podstawowe, takie jak dodawanie liczb, są znacznie wydajniejsze, ale powstaje niespójny system typów.

W .NET zastosowano trzecie podejście, które łączy zalety obu wymienionych, a zarazem jest pozbawione ich wad. W .NET wartości typów bezpośrednich traktowane są jak obiekty tylko wówczas, gdy jest to konieczne. Tak więc, zadeklarowana zmienna całkowita zajmuje w pamięci kilka bajtów, dokładnie tak samo, jak w nieobiektowym języku programowania. Dodawanie dwóch zmiennych całkowitych wykonywane jest za pomocą zwykłych instrukcji arytmetycznych, a nie przez wywołanie metody. Jeżeli natomiast zmienna całkowita przekazywana jest do metody, której parametr jest obiektem, to zmienna ta zostanie automatycznie zamieniona w obiekt przez mechanizm zwany *opakowywaniem* (ang. *boxing*).

Opakowywanie wartości polega na utworzeniu obiektu przechowującego wartość i informacje o jej typie. Załóżmy, że napisano w C# metodę, której argumentem jest referencja do obiektu, ale wywołując ją przekazano zmienną całkowitą, jak pokazano to poniżej.

```
int n = 3;
foo(n);
...
public static void foo(object o) { ... }
```

Tak wyglądać będzie kod IL uzyskany w wyniku działania programu ILDASM:

```
.method public hidebysig static void Main(string[] args) cil managed
{
  .entrypoint
  // Code size       14 (0xe)
  .maxstack  1
  .locals init (int32 V_0)
  IL_0000:  ldc.i4.3
  IL_0001:  stloc.0
  IL_0002:  ldloc.0
  IL_0003:  box        [mscorlib]System.Int32
  IL_0008:  call       void Class1::foo(object)
  IL_000d:  ret
} // end of method Class1::Main
```

Pierwszy wyróżniony wiersz zawiera deklarację zmiennej całkowitej o nazwie `n`. Wiersze opatrzone etykietami `IL_0002` i `IL_0003` zawierają kod dokonujący opakowania zmiennej `n` w obiekt typu `System.Int32`, w następnym wierszu znajduje się wywołanie metody `foo`.

Mechanizm odwrotny, a więc wyłuskiwania wartości typu bezpośredniego z obiektu, nazywany jest *rozpakowywaniem* (ang. *unboxing*). Na ogół stosowane jest wtedy rzutowanie (ang. *cast*). Załóżmy, że treść metody `foo` wygląda następująco:

```
public static void foo(object o)
{
  int n = (int)o;
  ...
}
```

Wówczas wygenerowany kod IL będzie miał taką postać, jak pokazano poniżej. Widać wyraźnie, w jaki sposób wartość jest rozpakowywana i przypisywana zmiennej całkowitej.

```
.locals init (int32 V_0)
  IL_0000:  ldarg.0
  IL_0001:  unbox      [mscorlib]System.Int32
  IL_0006:  ldind.i4
  IL_0007:  stloc.0
```

Struktury

W .NET oprócz klas można korzystać również ze struktur. Ich nazwa pochodzi od słowa kluczowego `struct` w języku C, oznaczającego złożony (lub rekordowy) typ danych. Poniżej pokazano przykład definicji struktury opisującej punkt w języku VB.

```
Public Structure Point
  Private myX As Integer
  Private myY As Integer

  Property X() As Integer
    Get
      X = myX
    End Get
    Set
      myX = value
    End Set
  End Property

  Property Y() As Integer
    Get
      Y = myY
    End Get
    Set
      myY = value
    End Set
  End Property

  Sub New(ByVal a As Integer, ByVal b As Integer)
    myX = a
    myY = b
  End Sub
End Structure
```

Poniżej podano definicję tej struktury w języku C#. Można zauważyć, że konstrukcje językowe w VB i C# są bardzo podobne.

```
struct Point
{
  private int x,y;

  public int X
  {
    get { return x; }
    set { x = value; }
  }
  public int Y
  {
    get { return y; }
    set { y = value; }
  }

  public Point(int a, int b)
  {
    x = a; y = b;
  }
}
```

Struktury bardzo przypominają klasy, gdyż tak jak one mogą zawierać pola, metody, właściwości i zdarzenia. Jest jednak istotna różnica między nimi — struktury to typy bezpośrednie, a klasy to typy referencyjne. Ma to następujące konsekwencje:

- struktury tworzone są na stosie, a nie na stercie,
- dostęp do nich jest bezpośredni, a nie za pośrednictwem referencji, tym samym nie podlegają automatycznemu zarządzaniu pamięcią,
- w wywołaniach metod struktury przekazywane są przez wartość.

Te różnice sprawiają, że reprezentowanie typów bezpośrednich za pomocą struktur jest bardziej efektywne aniżeli za pomocą klas.

Istnieje wiele innych różnic między strukturami a klasami, wymienimy trzy z nich. Po pierwsze, do struktur nie można zastosować mechanizmu dziedziczenia. Struktura nie może więc pochodzić od klasy lub struktury oraz nie może być klasą bazową. Może za to implementować interfejsy w taki sam sposób jak klasy.

Druga różnica dotyczy konstruktorów. W strukturze mogą wystąpić konstruktory, ale muszą one mieć parametry. Gdy w strukturze zostanie użyty konstruktor bezparametrowy, zgłoszony zostanie błąd kompilacji. Tak samo zostanie potraktowany w strukturze finalizator.

Kolejna różnica polega na tym, że składowe struktury nie mogą być inicjalizowane — przykładowy kod w C# podany poniżej jest błędny.

```
 struct Point
{
  private int x=0, y=0;    // błąd!
  ...
```

Aby zainicjalizować strukturę, należy zdefiniować w niej konstruktor.

Dziedziczenie

W .NET dopuszczalne jest tylko *pojedyncze dziedziczenie* (ang. *single inheritance*), a więc takie, w którym klasa może mieć tylko jedną klasę bazową. W innych językach obiektowych, na przykład w C++, klasa może mieć wiele klas bazowych, co nazywane jest *dziedziczeniem wielokrotnym* (ang. *multiple inheritance*). W praktyce okazało się, że dziedziczenie wielokrotne może być źródłem pewnych problemów. Z tego też powodu w wielu językach obiektowych mechanizm ten nie występuje.

Pojedyncze dziedziczenie może być kłopotliwe dla programistów C++, gdyż w nadzorowanym kodzie w C++ w .NET klasy mogą mieć tylko jedną klasę bazową.

Często wielokrotne dziedzicznie używane jest do wyrażenia wielu związków „jest", a nie do dziedziczenia kodu po wielu klasach bazowych. W takiej sytuacji można zastosować interfejsy i za ich pomocą zamodelować związki, które miały być zapisane w postaci wielokrotnego dziedziczenia w C++.

Interfejsy

O interfejsach i ich roli w programowaniu obiektowym była już mowa. Interfejsy mają zasadnicze znaczenie w architekturze .NET. Można z nich korzystać we wszystkich dostępnych językach tej platformy.

Rozważmy przykład interfejsu `ICloneable` (klonowalny; taki, który można sklonować). W klasie bazowej `Object` znajduje się metoda `MemberwiseClone()`. Metoda ta tworzy dokładną kopię obiektu, tyle że jest to tak zwane *płytkie kopiowanie* (ang. *shallow copying*). Jeżeli obiekt zawiera zmienne będące referencjami do innych obiektów, to w trakcie płytkiego kopiowania skopiowane zostaną te zmienne, a nie obiekty przez nie wskazywane, jak pokazano to na rysunku 2.4. Kopiowany jest tylko obiekt, z którego wywołano tę metodę. Umieszczono ją w klasie `Object`, by taką operację można było zastosować do obiektu każdej klasy.

Rysunek 2.4. *Kopiowanie płytkie a kopiowanie głębokie*

Co należy zrobić w sytuacji, gdy chcemy, żeby podczas kopiowania obiektu sklonowane zostały również te obiekty, do których się on odwołuje? Taki rodzaj kopiowania nazywany jest *kopiowaniem głębokim* (ang. *deep copying*). Ponieważ .NET nie zna struktury naszego obiektu, musimy sami zaimplementować taką operację. Innymi słowy, wiadomo co należy zrobić, ale nie wiadomo w jaki sposób. W tym celu zdefiniowano interfejs `ICloneable` zawierający jedną metodę `Clone()`. Jeżeli chcemy wykonywać głębokie kopie naszego obiektu, to jego klasa musi implementować interfejs `ICloneable`, a tym samym metodę `Clone()`. Poniżej podano definicję interfejsu `ICloneable` w języku Visual Basic.

```
Public Interface ICloneable
  Function Clone() As Object
End Interface
```

Natomiast definicja tego interfejsu w C# ma następującą postać:

```
public interface ICloneable {
  object Clone();
}
```

Zgodnie z powszechnie przyjętą umową, nazwy interfejsów rozpoczynają się od litery `I`. Łatwo wówczas stwierdzić, czy dana nazwa oznacza interfejs czy klasę. Jest to tylko umowa, a nie wymóg. Powyższa definicja interfejsu zawiera sygnaturę jednej bezparametrowej metody `Clone`, której wynik jest typu `Object`. Oczywiście definicja interfejsu powinna również zawierać opis wyjaśniający jego semantykę, tak aby było jasne, w jaki sposób dany interfejs powinien być zaimplementowany.

Delegacje

Delegacje to obiekty obsługiwane przez środowisko uruchomieniowe platformy .NET i służące do tego samego celu co wskaźniki do funkcji w C i C++.

Czym wobec tego są delegacje? Delegacja (ang. *delegate*) to obiekt wywołujący konkretną metodę z konkretnego obiektu. Przykład definicji delegacji:

```
Delegate Function MyDelegate(ByVal X As Integer, ByVal Y As Integer) _
      As Double
```

Tak zdefiniowana delegacja pozwala wywołać metodę, która ma dwa parametry typu `Integer` oraz zwraca wartość typu `Double`. Innymi słowy, sygnatura delegacji jest taka sama, jak sygnatura metody, którą można wywołać za pośrednictwem tej delegacji. W żargonie informatyki teoretycznej obiekt opakowujący wywołanie metody, jak pokazano to na rysunku 2.5, nazywany jest *funktorem* (ang. *functor*).

Rysunek 2.5. *Delegacja*

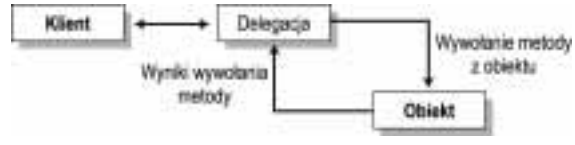

Gdy chcemy użyć delegacji, musimy utworzyć obiekt delegacji i związać go z metodą, którą powinien wywoływać. Należy zwrócić uwagę, że to .NET zapewnia właściwe działanie delegacji. Zadanie programisty ogranicza się do utworzenia delegacji i wskazania metody, która ma być wywołana. W dalszej części rozdziału, w punkcie „Definiowanie i używanie delegacji" pokazano, w jaki sposób korzysta się z delegacji w programach.

Do czego używane są delegacje? Delegacja pozwala wywołać dowolną metodę — o sygnaturze zgodnej z sygnaturą delegacji — z dowolnego obiektu. Dla delegacji nie ma znaczenia, który to jest obiekt, a nawet jakiego jest on typu. Jest to bardzo przydatne podczas obsługi wywołań zwrotnych (ang. *callback*), gdy wiadomo, jak będzie wyglądało wywołanie metody, ale nie wiadomo, z którego obiektu zostanie ona wywołana. Dzięki temu delegacje świetnie nadają się do obsługi zdarzeń i do tego celu są głównie używane w .NET.

Można by odnieść wrażenie, że delegacje i interfejsy to podobne konstrukcje — i jest tak w istocie. Ale występują między nimi dwie istotne różnice. Po pierwsze, klient komunikuje się bezpośrednio z obiektem implementującym dany interfejs, podczas gdy delegacja jest pośrednikiem między klientem a obiektem. Po wtóre, delegacja reprezentuje jedną metodę, a definicja interfejsu może zawierać wiele powiązanych metod.

Standardowa klasa `Delegate` jest używana jako klasa bazowa dla delegacji pozwalających wywoływać w danej chwili tylko jedną metodę. Natomiast do definiowania delegacji pozwalających wywoływać więcej metod używana jest — jako klasa bazowa — klasa `MulticastDelegate`. Zastosowanie tego rodzaju delegacji wyjaśnione jest w kolejnym punkcie.

Zdarzenia

Środowisko .NET, w przeciwieństwie do innych środowisk, zaprojektowano głównie w celu tworzenia aplikacji z graficznym interfejsem użytkownika oraz aplikacji przeznaczonych dla sieci WWW. Z tego powodu .NET zawiera wiele cech ułatwiających tworzenie tego rodzaju aplikacji. Jedną z takich cech jest obsługa zdarzeń, pojęcie dobrze znane programistom VB.

W aplikacjach z graficznym interfejsem użytkownika zdarzenia pełnią rolę mechanizmu powiadamiania. Jeżeli zostanie naciśnięty przycisk znajdujący się na formularzu, to przycisk ten wygeneruje zdarzenie, by powiadomić formularz o tym, co zaszło. Podobnie, po wybraniu elementu z listy wyboru, wygeneruje ona zdarzenie w celu powiadomienia formularza. W praktyce wygenerowanie zdarzenia oznacza wywołanie metody z obiektu, który chce być informowany o zajściu tego zdarzenia — patrz rysunek 2.6.

Rysunek 2.6. *Generowanie zdarzeń*

Do obsługi zdarzeń używa się w .NET delegacji. Za ich pomocą tworzy się połączenie między źródłem zdarzenia a obiektem, który chce być informowany o jego zajściu oraz ustanawia się mechanizm wywołania zwrotnego. Doświadczeni programiści obiektowi znający *wzorce projektowe* (ang. *design pattern*) rozpoznają z pewnością w zdarzeniach zastosowanie wzorca Obserwator (ang. *Observer*). Wzorzec ten określa, jak zbudować mechanizm powiadamiania łączący obserwowany obiekt i jeden lub większą liczbę obserwatorów.

Na rysunku 2.7 pokazano, jak działa ten mechanizm. Obiekt, który będzie źródłem zdarzeń, definiuje publiczną delegację, do której dostęp mają inne klasy. Definiuje on również obiekt reprezentujący zdarzenie korzystające ze zdefiniowanej delegacji. Jak pamiętamy,

delegacja to obiekt wywołujący metodę z innego obiektu. Zdarzenie, w chwili wygenerowania, korzysta z delegacji będącej łączem do obiektów, które chcą być poinformowane o zajściu zdarzenia.

Rysunek 2.7. *Mechanizm zgłaszania zdarzeń w .NET*

Klient musi zawierać metodę o sygnaturze zgodnej z sygnaturą delegacji zdefiniowanej przez obiekt będący źródłem zdarzeń (w przykładzie jest to przycisk). Referencję do tej metody klient przekazuje do obiektu reprezentującego zdarzenie. Obiekt ten umieszcza otrzymaną referencję na liście klientów. Zdarzenia korzystają z klasy `MulticastDelegate`, przechowującej listę metod, które mają być wywołane. Dzięki temu pojedynczy obiekt reprezentujący zdarzenie może powiadomić więcej niż jednego klienta.

O naciśnięciu przycisk informuje obiekt reprezentujący zdarzenie, który z kolei wywołuje każdą z metod przechowywanych na liście. W ten sposób wywołane zostaną wszystkie metody zarejestrowane przez klientów.

Metadane i atrybuty

Metadane to bardzo istotny składnik platformy .NET, o czym wspomniano już w rozdziale pierwszym. CLR czerpie z nich kluczowe informacje pozwalające załadować i wykonać kod. Większość metadanych w plikach wykonywalnych generowana jest automatycznie przez kompilator. Istnieje kilka standardowych elementów metadanych, które programista może dołączyć do klasy. Ale w CLR występuje mechanizm pozwalający programistom definiować własne elementy metadanych i dołączać je do klas. Te niestandardowe elementy metadanych nazywane są *atrybutami* (ang. *attribute*). We wszystkich językach platformy .NET można tworzyć atrybuty i odczytywać ich wartości.

Poniżej podano przykład definicji klasy w języku VB zawierającej atrybut.

```
<IsPlugin(" Foo Plugin", version=1.1)> Public Class Foo
...
```

W przykładzie przed słowem kluczowym `Public`, w nawiasie ostrokątnym podano atrybut o nazwie `IsPlugin`. W nawiasie okrągłym z kolei występują argumenty atrybutu. Atrybut może mieć parametry nazwane i pozycyjne, z tym że najpierw należy podać wartości parametrów pozycyjnych, a dopiero później parametry nazwane. W przykładzie występuje jeden parametr pozycyjny (`" Foo Plugin"`) i jeden parametr nazwany (`version`).

Wyjątki

CLR zapewnia obsługę błędów wykonania za pomocą wyjątków. Ma to następujące konsekwencje:

- mechanizm wyjątków jest dostępny we wszystkich językach platformy .NET,
- wyjątki zgłaszane w kodzie napisanym w jednym języku mogą być obsłużone w kodzie napisanym w innym języku.

Obsługa wyjątków jest dobrze znana z języków Java i C++. Osoby nieznające tych języków znajdą w kolejnych akapitach krótkie wyjaśnienie tego mechanizmu.

W wielu językach programowania fakt wystąpienia błędu w wywoływanej metodzie sygnalizowany jest przez zwrócenie specjalnej wartości lub też ustawienie jakiegoś znacznika. Niestety, nie ma mechanizmu wymuszającego obsłużenie błędu w kodzie wywołującym metodę. Dzieje się tak zwłaszcza w językach podobnych do C, w których wartość zwracana z metody może być zignorowana. Obsługa wyjątków (ang. *exception*) to mechanizm rozwiązujący problemy, które występują w tradycyjnych sposobach obsługi błędów, oparty na następujących założeniach:

1. Zgłoszony wyjątek nie może zostać zignorowany. Wyjątek musi być obsłużony w kodzie wywołującym metodę, w przeciwnym razie wykonanie programu zostanie przerwane.
2. Wyjątek nie musi być obsłużony w metodzie, w której został zgłoszony, lecz w dowolnej metodzie znajdującej się poniżej tej metody na stosie wywołań. Jest to szczególnie użyteczne w przypadku bibliotek — metoda umieszczona w bibliotece może zgłosić wyjątek, który zostanie obsłużony w kodzie klienta.
3. W pewnych sytuacjach wyjątek to jedyna możliwość zasygnalizowania błędu. Przykładem mogą być konstruktory nigdy nie zwracające wartości. Trudno wówczas inaczej zasygnalizować błąd powstały w trakcie konstruowania obiektu niż za pomocą wyjątków.

Na rysunku 2.8 pokazano, co dzieje się w momencie zgłoszenia wyjątku. Pierwszą czynnością jest przerwanie normalnego działania programu i przejęcie sterowania przez środowisko CLR. Sprawdza ono, czy w metodzie, w której zgłoszony został wyjątek, znajduje się procedura obsługi tego wyjątku (ang. *exception handler*). Jeżeli tak, wówczas normalne działanie programu jest wznawiane od tej procedury. W przeciwnym wypadku CLR sprawdza, czy wyjątek może być obsłużony w metodzie wywołującej daną metodę — w poprzedniej metodzie znajdującej się na stosie wywołań. CLR kontynuuje poszukiwanie w dół stosu do momentu znalezienia właściwej procedury obsługującej zgłoszony wyjątek. Jeżeli CLR dojdzie do spodu stosu i nie znajdzie takiej procedury, zakończy wykonywanie programu z błędem „nieobsłużony wyjątek" (ang. *unhandled exception*).

Sposób zapisu obsługi wyjątku jest mniej więcej taki sam w VB, C# i C++. We wszystkich tych językach występuje bowiem konstrukcja `Try...Catch`. W poniższym przykładzie pokazano obsługę wyjątków w VB.

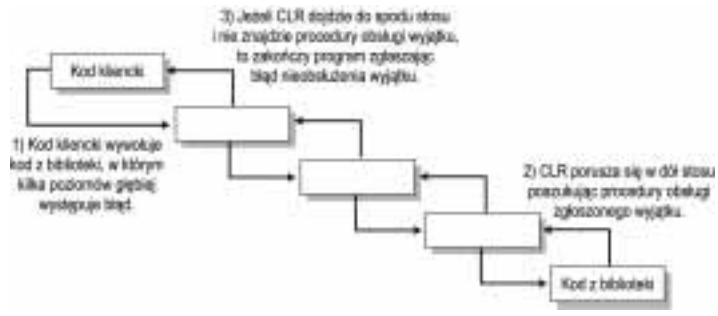

Rysunek 2.8. *Obsługa wyjątków w .NET*

```
Imports System

Public Module modmain

Public Class Foo
  Public Sub Bar()
    Console.WriteLine("Wywołano metodę Bar z klasy Foo.")
  End Sub
End Class

Public Sub func(ByRef f As Foo)
  Try
    f.Bar()
  Catch
    Console.WriteLine("Wyjątek!")
  End Try
End Sub

Sub Main()
  Dim f As Foo
  func(f)
End Sub

End Module
```

W przykładzie zdefiniowano prostą klasę o nazwie `Foo`, zawierającą metodę `Bar()`, oraz funkcję `func`, której parametrem jest referencja do obiektu klasy `Foo`. Proszę zwrócić uwagę na treść funkcji `Main`, w której zdefiniowano zmienną `f` typu `Foo`. Zmienna ta jest przekazywana do funkcji `func`, mimo że nie utworzono obiektu. Jak można oczekiwać, w funkcji `func` podczas próby wywołania metody `Bar` generowany jest błąd wykonania, gdyż parametr `f` nie jest poprawną referencją do obiektu. Błąd ten powoduje zgłoszenie wyjątku. W czasie działania programu, na skutek zgłoszenia tego wyjątku, na konsoli zostanie wyświetlony komunikat *Wyjątek!*.

Kod, w którym w czasie działania mogą wystąpić błędy, umieszczamy wewnątrz bloku `Try`. Za tym blokiem występuje jedna lub więcej procedur obsługi wyjątków zapisywanych za pomocą instrukcji `Catch`. Zadaniem tych procedur jest obsłużenie poszczególnych wyjątków lub też poinformowanie, że wyjątki wystąpiły. Jeżeli w bloku `Try` zgłoszony zostanie wyjątek, sterowanie przejmuje CLR i rozpoczyna poszukiwanie procedury obsługującej ten wyjątek. Jeżeli znajdzie taką procedurę, to jest ona wykonywana i działanie programu jest wznawiane. W przeciwnym wypadku CLR sprawdza, czy taka procedura występuje w metodzie wywołującej (znajdującej się jeden poziom niżej na stosie).

Znamy już sposób obsługi wyjątku. Jest tylko jeden problem — wiemy, że jakiś wyjątek został zgłoszony, ale nie wiemy, co właściwie się stało. Na szczęście jest bardzo proste rozwiązanie — każdy wyjątek jest reprezentowany przez obiekt zawierający informacje o rodzaju błędu, który wystąpił oraz inne informacje ułatwiające zdiagnozowanie problemu.

Obiekty wyjątków są egzemplarzami podklas klasy `System.Exception`. W tabeli 2.3 zebrano najczęściej występujące podklasy systemowe dla wyjątków.

Tabela 2.3. *Najczęściej używane klasy wyjątków w .NET*

Klasa reprezentująca wyjątek	Opis
`SystemException`	Klasa bazowa dla wyjątków, które mogą być obsłużone (tzn. takich, które nie są krytyczne — nie powodują załamania się programu).
`ArgumentException`	Argument metody był niepoprawny.
`ArgumentNullException`	Argument o wartości `null` został przekazany do metody, dla której nie jest to poprawna wartość.
`ArgumentOutOfRangeException`	Wartość argumentu znajduje się poza zakresem dopuszczalnych wartości.
`ArithmeticException`	Wystąpił nadmiar lub niedomiar arytmetyczny[5].
`ArrayTypeMismatchException`	Próba umieszczenia w tablicy obiektu o niewłaściwym typie.
`BadImageFormatException`	Niepoprawny format pliku DLL lub EXE.
`DivideByZeroException`	Próba dzielenia przez zero.
`DllNotFoundException`	Nie znaleziono wymaganego pliku DLL.
`FormatException`	Niepoprawny format argumentu.
`IndexOutOfRangeException`	Przekroczenie zakresu indeksów tablicy.
`InvalidCastException`	Próba rzutowania na niewłaściwą klasę.
`InvalidOperationException`	Metoda została wywołana w niewłaściwym momencie.
`MethodAccessException`	Niepoprawna próba dostępu do prywatnej lub chronionej składowej.
`MissingMemberException`	Próba dostępu do niewłaściwej wersji pliku DLL[6].
`NotFiniteNumberException`	Obiekt nie reprezentuje poprawnej liczby.
`NotSupportedException`	Wywołano metodę niezaimplementowaną w klasie.
`NullReferenceException`	Odwołanie do obiektu przez zmienną referencyjną o wartości `null`.
`OutOfMemoryException`	Brak pamięci uniemożliwia kontynuowanie działania programu.
`PlatformNotSupportedException`	Próba odwołania do funkcji niedostępnej na danej platformie.
`StackOverflowException`	Wystąpiło przepełnienie stosu.

W instrukcji `Catch` może wystąpić deklaracja typu wyjątku obsługiwanego przez tę instrukcję. Ta konstrukcja oraz sposób użycia więcej niż jednej instrukcji `Catch` zostały pokazane w poniższym przykładzie.

[5] Uwaga: Klasa ta jest klasą bazową dla kilku innych, bardziej szczegółowo opisujących błędy, na przykład wymienionych w tabeli: `DivideByZeroException` i `NotFiniteNumberException` — *przyp. tłum.*

[6] Ten wyjątek jest zgłaszany przy próbie odwołania się do nieistniejącej składowej. Sytuacja taka może wystąpić, gdy po kompilacji składowa klasy zdefiniowanej w zewnętrznym podzespole zostanie usunięta lub przemianowana — *przyp. tłum.*

```
Public Sub func(ByRef f As Foo)
  Try
    f.Bar()
  Catch ae As NullReferenceException
    Console.WriteLine("Wystąpił wyjątek NullReferenceException: {0}", ae)
  Catch ex As Exception
    Console.WriteLine("Wystąpił wyjątek: {0}", ex)
  End Try
End Sub
```

Jak widać, pierwsza instrukcja `Catch` pozwala przechwycić wyjątki o typie `NullReferenceException`, a druga — wszystkie pozostałe wyjątki pochodzące od klasy `Exception`. W czasie działania programu wykonywana jest pierwsza napotkana instrukcja `Catch`, która odpowiada zgłoszonemu wyjątkowi. W podanym powyżej przykładzie zgłaszany jest wyjątek `NullReferenceException`, tak więc wykonana zostanie pierwsza instrukcja `Catch`. W rezultacie na konsoli zostanie wydrukowany następujący komunikat:

```
Wystąpił wyjątek NullReferenceException: System.NullReferenceException:
Object reference not set to an instance of an object.
   at modmain.func(Foo& f)
```

Wydruk obiektu reprezentującego wyjątek zawiera wydruk komunikatu oraz zawartości stosu, co umożliwia zlokalizowanie miejsca zgłoszenia wyjątku.

Blok `Try` może również zawierać instrukcję `Finally`, która jest wykonywana zawsze przed wyjściem z metody, niezależnie od tego, czy wyjątek wystąpił czy też nie. Przykład:

```
Public Sub func(ByRef f As Foo)
  Try
    f.Bar()
  Catch ae As NullReferenceException
    Console.WriteLine("Wystąpił wyjątek NullReferenceException: {0}", ae)
    ' Exit here...
    Exit Sub
  Catch ex As Exception
    Console.WriteLine("Wystąpił wyjątek Exception: {0}", ex)
  Finally
    Console.WriteLine("Wykonanie instrukcji Finally...")
  End Try
End Sub
```

W instrukcji `Catch` obsługującej wyjątek `NullReferenceException` po wypisaniu komunikatu znajduje się instrukcja `Exit Sub` powodująca wyjście z metody, ale nim ono nastąpi, wykonywana jest instrukcja `Finally`. Jest ona bardzo użyteczna, jeżeli przed wyjściem z metody należy koniecznie wykonać jakieś czynności, na przykład zamknąć plik lub odświeżyć zawartość tabel bazodanowych. Gdyby nie instrukcja `Finally`, trzeba by było zamieścić wiele wierszy skomplikowanego kodu.

Refleksja i klasa Type

W .NET można odczytać informacje o podzespole załadowanym do pamięci. Informacje te obejmują:

- listę klas zdefiniowanych w module,

- listę metod zdefiniowanych w klasie,
- nazwy i typy właściwości oraz pól,
- sygnatury metod.

Zgodnie z oczekiwaniami, informacje te zawarte są w metadanych powiązanych z podzespołami i klasami. Proces odczytywania tych informacji nazywany jest *refleksją* (ang. *reflection*).

Refleksja jest zaimplementowana za pomocą przestrzeni nazw `System.Reflection` i klasy `System.Type`, jest integralną częścią modelu programowania w środowisku .NET.

Refleksja, oprócz prostego odczytywania metadanych, pozwala również dynamicznie tworzyć obiekt danego typu i wywoływać metody z tego obiektu. Jest ona mechanizmem używanym przez VB do realizacji późnego wiązania (ang. *late binding*), którego przykład pokazano w poniższym fragmencie kodu.

```
' Deklaracja zmiennej referencyjnej o ogólnym typie Object
Dim obj As Object
' Utworzenie obiektu o typie Test
obj = New Test()

' Wywołanie z tego obiektu metody Foo
obj.Foo
```

Zadeklarowana została zmienna o ogólnym typie `Object` i za jej pomocą odwołujemy się do utworzonego obiektu. Z tego powodu kompilator VB podczas kompilacji nie ma informacji o typieobiektu, do którego się odwołujemy, a tym samym kompilator nie może sprawdzić, czy wywołanie metody `Foo()` jest dopuszczalne czy też nie. W czasie wykonywania programu środowisko uruchomieniowe CLR sprawdza — używając do tego refleksji — czy w obiekcie wskazywanym przez zmienną `obj` zdefiniowana jest metoda `Foo` oraz jakie ma argumenty.

Poniżej zamieszczono nieznacznie zmodyfikowany kod IL, otrzymany po kompilacji naszego programu, wyświetlony przez deasembler `ildasm`. Można zobaczyć, jak zapisano późne wiązanie.

```
IL_0000:  newobj     instance void Module1/Test::.ctor()
IL_0005:  stloc.0
IL_0006:  ldloc.0
IL_0007:  ldnull
IL_0008:  ldstr      "Foo"
IL_000d:  ldc.i4.0
IL_000e:  newarr     [mscorlib]System.Object
IL_0013:  ldnull
IL_0014:  ldnull
IL_0015:  call       void [Microsoft.VisualBasic]
            ↳Microsoft.VisualBasic.CompilerServices.LateBinding::LateCall
            ↳object, class [mscorlib]System.Type, …)
IL_001a:  ret
```

W przykładzie widać, że przed wywołaniem funkcji pomocniczej `LateCallNoByRef` ładowany jest napis zawierający nazwę wywoływanej funkcji `Foo`. Jednym z argumentów

podawanych przy wywołaniu funkcji `LateCallNoByRef` jest obiekt `System.Type` zawierający informacje o obiekcie, z którego wywoływana jest metoda `Foo`.

Główne znaczenie dla realizacji refleksji ma klasa `System.Type`. Za pomocą refleksji można otrzymać obiekt tej klasy dla każdego załadowanego typu. Metody, pola i właściwości obiektu klasy `Type` pozwalają odczytać wszystkie informacje o typie reprezentowanym przez ten obiekt, a nawet tworzyć obiekty tego typu.

W VB można otrzymać obiekt klasy `Type` poprzez użycie operatora `GetType`, jak to pokazano poniżej.

```
' Pobranie obiektu klasy Type dla typu Integer
Dim tf As Type = GetType(Integer)

' Pobranie obiektu klasy Type dla tablicy o elementach Integer
Dim tf1 As Type = GetType(Integer())
```

Po pobraniu obiektu klasy `Type`, można z niego odczytać informacje o typie przez niego reprezentowanym. Metoda `GetMembers()` zwraca tablicę obiektów `MemberInfo` opisujących składowe danego typu. Zamiast niej można użyć bardziej wyspecjalizowanych metod: `GetMethods()`, `GetFields()` i `GetProperties()`, zwracających informacje o metodach, polach i właściwościach. Każda z tych metod zwraca tablicę obiektów odpowiedniego typu (`MethodInfo`, `FieldInfo`, `PropertyInfo`).

Gotowe rozwiązania

Definiowanie klas

Do zdefiniowania klasy w VB używane jest słowo kluczowe `Class`.

```
Class Foo
...
End Class
```

Definicja klasy może zawierać pola (dane), metody, właściwości i zdarzenia.

Przeciążanie i przesłanianie metod

Pojęcia: *przeciążanie* (ang. *overloading*) i *przesłanianie* (ang. *overriding*) często stosowane są zamiennie, mimo że są to dwa zupełnie różne pojęcia. Jeżeli w danej klasie występują dwie (lub więcej) metody o takich samych nazwach, lecz różniące się listą argumentów, mówimy, że metody te są przeciążone.

W języku VB definicja metody przeciążonej musi zawierać słowo kluczowe `Overloads`.

```
Class Foo
  Public Overloads Sub Bar()
  End Sub

  Public Overloads Sub Bar(ByVal n As Integer)
```

```
  End Sub
End Class
```

Zdefiniowane powyżej metody `Bar` różnią się listą argumentów, są więc poprawnie przeciążone.

W C# i w C++ definicje metod przeciążonych nie muszą zawierać specjalnych słów kluczowych, muszą tylko różnić się listą argumentów.

Przesłanianie ma związek z dziedziczeniem i zostanie omówione w dalszej części rozdziału, w punkcie „Przesłanianie metod".

Definiowanie pól i metod należących do klasy

W .NET można zdefiniować składowe należące do klasy, a nie do poszczególnych obiektów tej klasy. Rozważmy na przykład klasę reprezentującą rachunek bankowy. Każdy obiekt klasy `Account` (rachunek bankowy) ma saldo należące tylko do tego obiektu. W klasie `Account` może również wystąpić składowa `InterestRate` (stopa procentowa) przechowująca wartość stopy procentowej wszystkich rachunków. Wartość ta jest wspólna dla wszystkich rachunków, nie różni się dla poszczególnych obiektów tej klasy — z tego też powodu można powiedzieć, że zmienna przechowująca wartość stopy procentowej należy do klasy `Account`. Składowe należące do klasy nazywane są statycznymi (ang. *static*) w C# i w C++, a współdzielonymi (ang. *shared*) w VB. Nie tylko pola mogą być statyczne, ale również metody i właściwości.

W poniższym przykładzie pokazano, w jaki sposób definiuje się składowe współdzielone w VB.

```
Public Class Account
  Private Shared InterestRate As Double
  ...
  Public Shared Function GetInterestRate() As Double
    GetInterestRate = InterestRate
  End Function
End Class
```

Zarówno zmienna `InterestRate`, jak i metoda `GetInterestRate`, zwracająca wartość tej zmiennej, są współdzielone przez wszystkie obiekty klasy `Account`. Ponieważ metoda należy do klasy, możemy ją wywołać poprzedzając nazwę metody nazwą klasy, a nie obiektu.

```
d = Account.GetInterestRate
```

Można to odczytać następująco: „pobierz wartość stopy procentowej z klasy `Account`". Ponieważ składowe współdzielone należą do klasy (nie są wywoływane z jakiegoś obiektu tej klasy) — nie jest w nich dostępna referencja `this` czy też `Me`.

Definiowanie struktur

W .NET struktury są podobne do klas, ale różni je jedna istotna cecha. Klasy to typy referencyjne, podczas gdy struktury to typy bezpośrednie. Struktury mogą zawierać takie

same składowe jak klasy (metody, pola, właściwości i zdarzenia), ale przy zachowaniu pewnych ograniczeń, wymienionych już w części „Teoria".

W języku Visual Basic struktury definiuje się za pomocą słowa kluczowego `Structure`, jak to pokazano poniżej.

```
Public Structure Point
  Private myX As Integer
  Private myY As Integer

  Property X() As Integer
    Get
      X = myX
    End Get
    Set
      myX = Value
    End Set
  End Property

  ...

  ' Konstruktor służący do inicjalizacji struktury Point
  Sub new(ByVal anX As Integer, ByVal aY As Integer)
    myX = anX
    myY = aY
  End Sub
End Structure
```

Natomiast w C# struktury definiuje się za pomocą słowa kluczowego `struct`.

```
struct Point {
  int myX, myY;

  public int X {
    get {
      return myX;
    }
    set {
      myX = value;
    }
  }

  ...

  // Konstruktor służący do inicjalizacji struktury Point
  public Point(int anX, int aY) {
    myX = anX;
    myY = aY;
  }
}
```

W nadzorowanym kodzie C++ definicja struktury wygląda nieco inaczej, a mianowicie używa się słowa kluczowego `__value`. W standardowym języku C++ jedyną różnicą między strukturami a klasami jest domyślna widoczność składowych. Definicja klasy lub struktury w nadzorowanym kodzie C++, zawierająca słowo kluczowe `__value` oznacza strukturę właściwą dla .NET (typ bezpośredni). Klasy i struktury zdefiniowane za pomocą

słowa kluczowego `__value` podlegają tym samym ograniczeniom co typy bezpośrednie. Przykład definicji struktury właściwej dla .NET:

```
__value struct Point {
  int myX, myY;
};
```

Konstruktory i destruktory w VB

Do inicjalizacji i finalizacji obiektów w języku VB używa się metod `Sub New()` i `Sub Finalize()`. Gdy tworzy się egzemplarz klasy, wywoływana jest metoda `Sub New()`. Może mieć argumenty i być przeciążona. W poniższym przykładzie do nowo tworzonego obiektu typu `Car` (samochód) przekazywana jest marka samochodu.

```
Class Car
  Public Sub New(ByRef make As String)
    ...
  End Sub
End Class

Sub Main()
  Dim c As New Car("Ford")
End Sub
```

Metoda `Sub New` ma w przykładzie jeden parametr typu `String`. Podczas tworzenia obiektu klasy `Car` w metodzie `Main` przekazywany jest napis zawierający markę samochodu. Po zdefiniowaniu drugiego konstruktora mającego dwa parametry (marka i model), metoda `New` będzie przeciążona.

```
Class Car
  Public Sub New(ByRef make As String)
    ...
  End Sub

  Public Sub New(ByRef make As String, ByRef model As String)
    ...
  End Sub
End Class
Sub Main()
  Dim c As New Car("Ford")
  Dim c2 As New Car("Ford", "Orion")
End Sub
```

Kompilator na podstawie liczby argumentów jest w stanie określić, który konstruktor ma być wywołany.

Należy pamiętać, że konstruktor wywoływany jest zawsze w momencie tworzenia nowego egzemplarza obiektu. Jeżeli więc nie zdefiniowano w klasie metody `Sub New()`, kompilator wygeneruje pusty konstruktor dla tej klasy.

Klasa może również zawierać metodę `Sub Finalize()` pełniącą rolę finalizatora, czyli metody wywoływanej wówczas, gdy obiekt jest usuwany z pamięci przez program zarządzający pamięcią dynamiczną. Pamiętajmy, że nie wiadomo, kiedy i czy w ogóle obiekt zostanie usunięty z pamięci. Z tego powodu nie należy umieszczać w metodzie `Finalize`

kodu, który powinien być wywołany w jakimś określonym momencie czy też który powinien być w ogóle wykonany.

Ponadto, ponieważ metoda `Sub Finalize()` jest bezargumentowa z definicji, nie może być przeciążona.

Sprzątanie po obiektach .NET

Wszystkie obiekty .NET, niezależnie od tego, w jakim języku zostały zaimplementowane, dziedziczą po klasie bazowej `System.Object` metodę `Finalize`. Metoda ta jest wywoływana, gdy program zarządzający pamięcią dynamiczną „postanowi" ostatecznie usunąć obiekt z pamięci. Z tego powodu można by przypuszczać, że ta metoda to dobre miejsce do posprzątania po obiekcie i zwolnienia zajmowanych przez niego zasobów.

Jest jeden problem — finalizacja w .NET jest niedeterministyczna. Innymi słowy, nie wiadomo kiedy finalizator zostanie wykonany. Co więcej, program dynamicznie zarządzający pamięcią może nie zostać użyty do usunięcia obiektów podczas kończenia aplikacji. W takiej sytuacji finalizator nie zostanie w ogóle wywołany. Oznacza to, że operacje „sprzątające" po obiekcie, które powinny być wykonane w jakimś określonym momencie — na przykład zapisanie rekordów w tabeli bazodanowej — nie powinny być wykonywane w finalizatorze.

Zalecanym rozwiązaniem jest zaimplementowanie interfejsu `IDisposable` zawierającego jedną metodę `Dispose()`, którą klienci obiektu powinni wywołać, gdy kończą korzystanie z obiektu. W metodzie tej obiekt powinien po sobie „posprzątać" i zaznaczyć, że nie należy już z niego korzystać. W praktyce oznacza to, że należy ustawić znacznik, który powinien być badany w każdej metodzie obiektu. Jeżeli jest ustawiony, metoda powinna zakończyć się niepowodzeniem i zgłosić błąd. Jeżeli obiekt po sobie „posprzątał", nie ma znaczenia, kiedy i czy w ogóle zostanie usunięty z pamięci.

Korzystanie z dziedziczenia

Do zdefiniowania relacji dziedziczenia między dwiema klasami używa się w VB słowa kluczowego `Inherits`.

```
Class Car
  Inherits Vehicle
  ...
End Class
```

Instrukcja `Inherits` może pojawić się tylko w klasie i musi wystąpić w pierwszym wierszu kodu definicji tej klasy (wcześniej mogą wystąpić tylko wiersze puste oraz zawierające tylko komentarz). Bezpośrednio po słowie `Inherits` występuje nazwa klasy bazowej. Zgodnie z modelem obiektowym .NET, może wystąpić tylko jedna klasa bazowa. W kodzie klasy można odwołać się do klasy bazowej za pomocą słowa kluczowego `MyBase`.

Jeżeli w klasie zdefiniowano konstruktor, w pierwszym jego wierszu musi znajdować się wywołanie konstruktora klasy bazowej, czyli `MyBase.New`, jak to pokazano poniżej.

```
Class Vehicle
```

```
  Public Sub New(ByRef make As String)
    ...
  End Sub
End Class

Class Car
  Inherits Vehicle

  Public Overloads Sub New(ByRef make As String)
    MyBase.New(make)
  End Sub
End Class
```

Przesłanianie metod

Klasa pochodna dziedziczy po klasie bazowej metody w niej zdefiniowane.

W takiej sytuacji możliwe są cztery scenariusze.

1. W klasie pochodnej po prostu korzysta się z odziedziczonej metody.
2. W klasie pochodnej zdefiniowana jest metoda przesłaniająca odziedziczoną metodę w celu zmiany odziedziczonego zachowania. Metoda przesłaniająca musi mieć taką samą sygnaturę, jak metoda w klasie bazowej.
3. Klasa pochodna musi przesłonić odziedziczoną metodę, gdyż metoda ta w klasie bazowej nie ma ciała.
4. Klasie pochodnej nie wolno przesłonić odziedziczonej metody.

Do obsługi trzech ostatnich scenariuszy wprowadzono w Visual Basicu trzy nowe słowa kluczowe.

1. Słowo kluczowe `Overridable`, używane do oznaczenia metody, która może, ale nie musi być przesłonięta w klasie pochodnej.
2. Słowo kluczowe `MustOverride`, używane do oznaczenia metody nie mającej ciała w klasie bazowej, a tym samym metody, która musi być przesłonięta w klasie pochodnej. Klasa zawierająca metodę oznaczoną słowem kluczowym `MustOverride` jest klasą abstrakcyjną. Tego rodzaju klasy omówiono w dalszej części rozdziału.
3. Słowo kluczowe `NotOverridable`, używane do oznaczenia metody, która nie może być przesłonięta w klasie pochodnej. Jest to zarazem sytuacja domyślna, zachodząca wówczas, gdy w definicji metody nie podano żadnego z tych trzech słów kluczowych.

Jeżeli chcemy przesłonić odziedziczoną metodę w klasie pochodnej, metoda ta musi być w klasie bazowej oznaczona słowem `Overridable` lub `MustOverride`, a w klasie pochodnej — słowem kluczowym `Overrides`.

```
Public MustInherit Class Shape
  Public MustOverride Sub Draw()
End Class
```

```
Public Class Square
  Inherits Shape
  Public Overrides Sub Draw()
    ' kod do rysowania kwadratu
  End Sub
End Class
```

W języku C# w klasie na szczycie hierarchii dziedziczenia do oznaczenia metody wirtualnej używa się słowa kluczowego `virtual`. Natomiast metody w klasach pochodnych muszą mieć taką samą sygnaturę i być oznaczone słowem kluczowym `override` lub `new`.

```
public abstract class Shape {
  public virtual void Draw() {}
}

public class Square : Shape {
  public override void Draw() {
    // kod do rysowania kwadratu
  }
}
```

Słowo kluczowe `override` użyte w definicji metody `Draw` w klasie `Square` wskazuje, że metoda ta przesłania metodę `Draw` zdefiniowaną w klasie `Shape`. Załóżmy, że zmienna referencyjna klasy `Shape` wskazuje na obiekt klasy `Square`. Jeżeli za pośrednictwem tej zmiennej wywołano by metodę `Draw`, wykonana zostanie właściwa wersja tej metody, czyli ta zdefiniowana w klasie `Square`. Gdyby natomiast w definicji metody `Draw` zamiast `override` wystąpiło słowo kluczowe `new`, znaczyłoby, że metoda z klasy `Square` nie przesłania metody z klasy `Shape`, mimo iż obie metody mają takie same sygnatury. W sytuacji, gdy w klasie pochodnej występuje metoda o takiej same sygnaturze, jak w klasie bazowej, definicja metody w klasie pochodnej musi zawierać słowo kluczowe `override` lub `new`. W przeciwnym wypadku kompilator wygeneruje ostrzeżenie.

Definiowanie klas abstrakcyjnych

Klasę nazywamy abstrakcyjną (ang. *abstract class*), jeżeli nie można tworzyć egzemplarzy tej klasy. Może ona być użyta jedynie jako klasa bazowa. Nie oznacza to wszakże, że klasa abstrakcyjna nie może zawierać kodu. W wielu przypadkach klasy abstrakcyjne zawierają kod używany przez klasy pochodne.

Klasy abstrakcyjne definiuje się w VB za pomocą słowa kluczowego `MustInherit`.

```
Public MustInherit Class Shape
  ...
End Class
```

Nie można tworzyć obiektów klasy `Shape`, ale można zdefiniować klasy pochodne, a następnie odwoływać się do obiektów klas pochodnych za pomocą zmiennych referencyjnych o typie `Shape`. Klasa abstrakcyjna nie musi zawierać metod abstrakcyjnych zdefiniowanych za pomocą słowa kluczowego `MustOverride`, ale często tak się właśnie dzieje.

W języku C# klasy abstrakcyjne definiujemy używając słowa kluczowego `abstract`.

```
public abstract class Shape {
```

```
  ...
}
```

Natomiast w kodzie nadzorowanym C++ klasy abstrakcyjne definiuje się za pomocą słowa kluczowego `__abstract`. Użycie tego słowa uniemożliwia tworzenie egzemplarzy takiej klasy nawet wówczas, gdy wszystkie składowe mają ciała, w przeciwieństwie do klas abstrakcyjnych w tradycyjnym C++. Przykład:

```
__abstract __gc class MyBaseClass {
  // kod klasy...
};
```

Należy zauważyć, że słowo kluczowe `__abstract` może być użyte zarówno w definicji nadzorowanej, jak i nienadzorowanej klasy lub struktury.

Definiowanie zapieczętowanych klas i metod

Klasa zapieczętowana (ang. *sealed class*) jest przeciwieństwem klasy abstrakcyjnej w tym sensie, że klasa zapieczętowana nie może być klasą bazową, a klasa abstrakcyjna może być użyta tylko jako klasa bazowa.

Klasy zapieczętowane definiuje się w VB za pomocą słowa kluczowego `NotInheritable`.

```
Public NonInheritable Class MySealedClass
  ...
End Class
```

Natomiast w kodzie nadzorowanym C++ do tego samego celu służy słowo kluczowe `__sealed`.

```
__sealed __gc class MySealedClass {
  // kod klasy...
};
```

Oczywiście w definicji klasy może wystąpić albo `__abstract`, albo `__sealed`, ale nie obydwa słowa kluczowe jednocześnie.

Metoda zapieczętowana to metoda, która nie może być przesłonięta w klasie pochodnej. W VB metody publiczne są domyślnie zapieczętowane. Słowo kluczowe `NotOverridable` może być użyte w definicji metody lub właściwości do podkreślenia tego faktu.

Do tego samego celu w kodzie nadzorowanym C++ stosowane jest słowo kluczowe `__sealed`, a w C# — słowo `sealed`.

Definiowanie właściwości

Nowy sposób definiowania właściwości wprowadzony w .NET zastąpił w VB konstrukcje: `Property Get` i `Property Set`. Przykład definicji właściwości w nowym VB:

```
Property Color() As String
  Get
```

```
    Color = myColor
  End Get
  Set
    myColor = Value
  End Set
End Property
```

Procedura `Get` służy do pobrania wartości właściwości, a procedura `Set` — do jej ustawienia. W przykładzie wartość właściwości przechowywana jest w zmiennej `myColor`. Specjalna zmienna `Value` przechowuje wartość przekazaną do procedury `Set`. Typ właściwości określa typ zmiennej `Value`.

Można zdefiniować właściwość tylko do odczytu. W tym celu w jej definicji należy podać kwalifikator `ReadOnly` oraz pominąć procedurę `Set`.

```
ReadOnly Property Color() As String
  Get
    Color = myColor
  End Get
End Property
```

Definicja właściwości w języku C# wygląda niemal identycznie.

```
public string Color {
  get {
    return myColor;
  }
  set {
    myColor = Value;
  }
}
```

W C# właściwość tylko do odczytu lub tylko do zapisu możemy zdefiniować pomijając, odpowiednio, procedurę `set` lub procedurę `get`.

W celu zdefiniowania właściwości w kodzie nadzorowanym C++, należy użyć dwóch metod opatrzonych słowem kluczowym `__property`, nazwy tych metod powinny rozpoczynać się od `get` i `set`.

```
__gc class test
{
      int prop;
public:
      __property int get_Prop() { return prop; }
      __property void set_Prop(int m) { prop=m; }
};
```

Kompilator po napotkaniu w kodzie źródłowym deklaracji `get_Prop()` i `set_Prop()` generuje w kodzie wynikowym pseudopole o nazwie `Prop`. W klasie nie może istnieć zwykłe pole o takiej nazwie — jak widać w przykładzie, wystarczy, że nazwy właściwości i pola różnią się wielkością liter. Podobnie jak w C#, w celu zdefiniowania właściwości tylko do odczytu lub tylko do zapisu wystarczy pominąć odpowiednią metodę.

Definiowanie interfejsów

Interfejs w .NET może zawierać wirtualne metody, właściwości i zdarzenia. Interfejs definiowany w języku C# może ponadto zawierać indeksatory (ang. *indexer*).

Do zdefiniowania interfejsu w VB służy słowo kluczowe `Interface`.

```
Interface IAnimal
  Sub MakeNoise()
  ReadOnly Property Name() As String
End Interface
```

Jak widać, definicje wchodzące w skład interfejsu zawierają sygnatury, nie zawierają natomiast ciał. Zgodnie z powszechnie przyjętą umową, nazwy interfejsów w .NET rozpoczynają się od litery `I`. Ciało interfejsu zawiera sygnatury metod, które muszą być zaimplementowane w klasie implementującej dany interfejs. Definicje metod w interfejsie nie mogą zawierać modyfikatorów; zakłada się, że te metody są publiczne.

Jak widać w przykładzie, w VB7 wprowadzono nowy sposób definiowania właściwości, zastępujący znane z poprzednich wersji języka metody: `Property Get` i `Property Set`. Celem tej zmiany było nie tylko ulepszenie składni (poprawiające jej czytelność), ale również dostosowanie jej do składni C# i innych języków platformy .NET. Modyfikator `ReadOnly` wskazuje, że właściwość `Name` może być odczytywana, ale nie ustawiana.

W poprzednich wersjach języka VB interfejsy były sztucznym tworem, gdyż definiowało się je za pomocą klas, w których metody nie posiadały ciał. Visual Basic .NET zawiera stosowne konstrukcje do definiowania i implementowania interfejsów.

Interfejsy w języku C# definiuje się w bardzo podobny sposób. Poniżej zamieszczono definicję interfejsu `IAnimal` w języku C#.

```
interface IAnimal {
  void MakeNoise();
  string Name { get; }
}
```

Implementowanie interfejsów

Implementowanie interfejsów bardzo przypomina dziedziczenie, z tą różnicą, że zamiast słowa kluczowego `Inherits` używa się słowa `Implements`.

```
Public Class Dog
    Implements IAnimal

    Sub MakeNoise() Implements IAnimal.MakeNoise
        Console.WriteLine("Hau!")
    End Sub

    ReadOnly Property Name() As String Implements IAnimal.Name
        Get
            Name = "dog"
        End Get
    End Property
End Class
```

W powyższym przykładzie należy zwrócić uwagę na dwie rzeczy. Po pierwsze: słowo kluczowe `Implements` informuje kompilator, że klasa implementuje podany interfejs. Wówczas kompilator sprawdza, czy klasa implementuje wszystkie składowe występujące w interfejsie. Klasa może implementować wiele interfejsów. W takiej sytuacji po słowie `Implements` podaje się listę nazw interfejsów, rozdzielonych przecinkami.

Po drugie, należy wskazać, która metoda lub właściwość w klasie jest implementacją metody lub właściwości zdefiniowanej w interfejsie. Do tego celu służy słowo kluczowe `Implements`. Przykład:

```
Sub MakeNoise() Implements IAnimal.MakeNoise
```

Powyższa definicja informuje kompilator, że metoda `MakeNoise()` jest implementacją metody `MakeNoise` z interfejsu `IAnimal`. Jakie ma to konsekwencje? Po pierwsze — można zaimplementować dwa interfejsy zawierające metody o takich samych nazwach i nie pojawią się problemy z rozstrzygnięciem, o którą metodę chodzi.

Po drugie — nazwy metod i właściwości mogą się różnić od nazw zdefiniowanych w implementowanym interfejsie. W większości przypadków nazwy te powinny być takie same (w kolejnym punkcie, „Korzystanie z obiektu za pośrednictwem interfejsu", wyjaśniono dlaczego), ale nie musi tak być. Można by na przykład zaimplementować w klasie `Dog` metodę `MakeNoise` w sposób następujący:

```
Sub DogMakeNoise() Implements IAnimal.MakeNoise
```

Implementowanie interfejsów w C# bardzo przypomina dziedziczenie. Po nazwie klasy występuje dwukropek, a po nim nazwa interfejsu lub lista nazw interfejsów rozdzielonych przecinkami (gdy klasa implementuje więcej niż jeden interfejs). Przykład:

```
public class Dog : IAnimal {
  public void MakeNoise() {
    Console.WriteLine("Hau!");
  }

  public string Name {
    get { return "dog"; }
  }
}
```

Korzystanie z obiektu za pośrednictwem interfejsu

Korzystanie za pośrednictwem interfejsu z obiektu implementującego ten interfejs jest w VB bardzo proste.

```
' Utworzenie obiektu klasy Dog i wywołanie metody MakeNoise
Dim d1 As New Dog()
d1.MakeNoise()

' Pies jest zwierzęciem
Dim a1 As IAnimal
a1 = d1
a1.MakeNoise()
```

Po utworzeniu obiektu klasy `Dog` można, zgodnie z oczekiwaniami, wywołać z niego bezpośrednio metodę `MakeNoise`. W celu skorzystania z obiektu `Dog` za pośrednictwem interfejsu `IAnimal`, należy zdefiniować zmienną referencyjną o typie `IAnimal`. Za pośrednictwem tej zmiennej można używać każdego obiektu implementującego interfejs `IAnimal`, niezależnie od tego, czy jest on klasy `Dog`, `Cat`, czy `Platypus`.

W czasie wykonywania instrukcji `a1 = d1` następuje sprawdzenie, czy można odwołać się do obiektu `d1` za pośrednictwem interfejsu `IAnimal`. Ponieważ klasa `Dog` implementuje interfejs `IAnimal`, sprawdzenie kończy się powodzeniem i zmiennej `a1` przypisywana jest referencja do interfejsu implementowanego przez obiekt `d1`. Gdyby obiekt `d1` był obiektem takiej klasy, w której nie zaimplementowano interfejsu `IAnimal` (na przykład klasy `Car`), wystąpiłby błąd. Po przypisaniu zmiennej `a1` referencji do interfejsu `IAnimal`, można za jej pośrednictwem wywoływać metody i właściwości zdefiniowane w tym interfejsie.

W poprzednich wersjach VB do przypisywania referencji stosowane było słowo kluczowe `Set`. W Visual Basic .NET nie jest to już konieczne.

Jak wspomniano w poprzednim punkcie, metoda implementująca nie musi mieć takiej samej nazwy, jak metoda z interfejsu. Jeśliby na przykład metoda `DogMakeNoise` w klasie `Dog` zdefiniowana była następująco:

```
Sub DogMakeNoise() Implements IAnimal.MakeNoise
```

to podany wyżej kod, wywołujący tę metodę, należałoby zapisać tak:

```
Dim d1 As New Dog()
d1.DogMakeNoise()

' Pies jest zwierzęciem
Dim a1 As IAnimal
a1 = d1
a1.MakeNoise()
```

Widać już, na czym polega problem. Gdy korzystamy bezpośrednio z obiektu `Dog`, metodę powinniśmy wywołać podając nazwę `DogMakeNoise`. Odwołując się natomiast do tego obiektu za pośrednictwem interfejsu `IAnimal`, musimy podać nazwę `MakeNoise`. Konieczność użycia dwóch różnych nazw w celu wywołania tej samej metody jest źródłem niepotrzebnego zamieszania. Z tego też powodu zaleca się, by metody implementujące miały takie same nazwy, jak metody implementowane zdefiniowane w interfejsie.

Jeszcze jedna kwestia w VB jest istotna, a mianowicie jak sprawdzić, czy klasa `Dog` implementuje interfejs `IAnimal`? Do tego celu służy słowo kluczowe `TypeOf`. Za jego pomocą można sprawdzić, jakiego typu jest obiekt, ale może być użyte również do interfejsów, jak to pokazano poniżej.

```
' Sprawdzenie, czy obiekt jest klasy Dog
If TypeOf d1 Is Dog Then
  Console.WriteLine("Obiekt jest klasy Dog")
End If

' Sprawdzenie, czy obiekt implementuje interfejs IAnimal
If TypeOf d1 Is IAnimal Then
  Console.WriteLine("Obiekt implementuje IAnimal")
End If
```

Z obiektów implementujących interfejs korzysta się w C# w bardzo podobny sposób.

```
// Utworzenie obiektu klasy Dog i wywołanie metody MakeNoise
Dog d = new Dog();
d.MakeNoise();

// Pies jest zwierzęciem
IAnimal a;
a = (IAnimal)d;
a.MakeNoise();
```

Najważniejszy wiersz, w którym zmiennej `a` przypisywana jest zmienna `d`, został wyróżniony. Ponieważ zmienne `a` oraz `d` są zmiennymi referencyjnymi określonych typów, w trakcie wykonywania tej instrukcji następuje sprawdzenie, czy zmienna `a` może wskazywać na ten sam obiekt, na który wskazuje zmienna `d`. Sprawdzenie to zakończy się powodzeniem tylko wtedy, gdy obiekt implementuje interfejs `IAnimal`.

W sytuacji, gdy chcemy sprawdzić, czy obiekt implementuje na przykład interfejs `IAnimal`, należy zastosować operator `is`.

```
if (someObjectReference is IAnimal) {
  IAnimal ia = (IAnimal) someObjectReference;
  ia.MakeNoise();
}
else
  Console.WriteLine("Obiekt nie implementuje IAnimal...");
```

Zadaniem tego operatora jest sprawdzenie, czy obiekt wskazywany przez zmienną referencyjną implementuje podany interfejs. Jeżeli tak, wynikiem będzie wartość `true` i można dokonać rzutowania wartości zmiennej referencyjnej na typ `IAnimal`, a następnie użyć tej zmiennej.

Inny sposób wykonania tego sprawdzenia i rzutowania wartości zmiennej polega na użyciu operatora `as`.

```
IAnimal ia = someObjectReference as IAnimal;

if (ia != null)
  ia.MakeNoise();
else
  Console.WriteLine("Obiekt nie implementuje IAnimal...");
```

Operator `as` dokonuje sprawdzenia i rzutowania wartości zmiennej. Jeżeli zmienna nie jest określonego typu, wartością wyrażenia z operatorem `as` jest `null`.

Definiowanie i używanie delegacji

Z delegacji można korzystać we wszystkich językach platformy .NET. W pierwszym przykładzie pokażemy stosowanie delegacji w VB, następnie w C# i na końcu w C++.

W przykładach będziemy korzystać z klasy, której obiekt może informować swoich klientów, że wydarzyło się coś interesującego. Ten prosty model pozwoli nam pokazać, w jaki sposób delegacje mogą być zastosowane w realizacji stylu programowania przypominającego obsługę zdarzeń. Zaczniemy od klasy `EventSource`, której obiekt może być użyty do powiadamiania klientów, gdy coś się wydarzy.

```
Imports System.Collections

Public Class EventSource
  Delegate Sub Notify(ByRef s As String)
  Dim al as New ArrayList()

  Public Sub AddMe(ByRef n As Notify)
    al.Add(n)
  End Sub

  Public Sub TellAll()
    Dim ie as IEnumerator
    ie = al.GetEnumerator

    While (ie.MoveNext)
      Dim n As Notify
      n = CType(ie.Current, Notify)
      n("Komunikat")
    End While
  End Sub
End Class
```

W wyróżnionym wierszu znajduje się definicja delegacji o nazwie `Notify`, która ma jeden parametr typu `String` i nie zwraca żadnej wartości. Klienci, którzy chcą być powiadamiani, wywołują metodę `AddMe`, przekazując jako argument referencję do metody, która będzie wywoływana przez delegację. Referencja ta jest zapamiętywana w tablicy dynamicznej będącej obiektem klasy `ArrayList`. Ta klasa to jeden ze standardowych typów kolekcji zdefiniowanych w przestrzeni nazw `System.Collections`.

W metodzie `TellAll` tworzony jest enumerator `ie`, który pozwala przejść przez elementy obiektu `ArrayList`. W pętli wywoływana jest metoda `MoveNext`, wykonująca przejście do następnego elementu i metoda `Current`, zwracająca bieżący element. Wynik metody `Current` jest typu `Object`. Za pomocą funkcji `CType` jest on rzutowany na typ `Notify` i przypisywany zmiennej `n`. Następnie wywoływana jest metoda wskazywana przez zmienną `n`, a jako argument przekazywany jest napis *Komunikat*.

Wywołanie metody wskazywanej przez zmienną `n` to zwrotne wywołanie metody realizowanej przez klienta. Obiekt klasy `EventSource` nie „wie", jakiego typu jest klient, „wie" tylko, że klient przekazał delegację, która pełni rolę pośrednika między obiektem a klientem. Jak widać, wywołanie delegacji wygląda tak samo, jak wywołanie zwykłej funkcji. W nawiasach po nazwie delegacji występują argumenty, które zostaną przekazane do metody wskazywanej przez delegację.

W jaki sposób klienci korzystają z klasy `EventSource`? Klient musi zawierać metodę, którą zwrotnie będzie wywoływała delegacja. Metoda ta musi mieć sygnaturę taką, jak podano w definicji delegacji. W naszym przykładzie musi mieć jeden argument o typie `String` i nie może zwracać żadnej wartości.

```
Public Class EventClient
  Public Sub CallbackFunction(ByRef s As String)
    Console.WriteLine(s)
  End Sub
End Class
```

Jak zdefiniować współpracę klienta i klasy EventSource? Poniżej pokazano kod, który to realizuje.

```
Sub Main()
  ' Deklaracja klienta i źródła
  Dim es as New EventSource()
  Dim ec as New EventClient()

  ' Zainicjalizowanie delegacji, która będzie wywoływała metodę CallbackFunction
  Dim en as EventSource.Notify
  en = New EventSource.Notify(AddressOf ec.CallbackFunction)

  ' Przekazanie delegacji do źródła
  es.AddMe(en)

  ' Użycie delegacji
  es.TellAll()
End Sub
```

Po utworzeniu obiektu klienta można utworzyć delegację, do której przekazywany jest adres funkcji wywoływanej zwrotnie. Do tego celu używane jest słowo kluczowe AddressOf. W rezultacie wywołanie delegacji spowoduje wywołanie metody CallbackFunction z obiektu ec.

Utworzona i zainicjalizowana delegacja musi być przekazana do obiektu es klasy EventSource, do czego używana jest metoda AddMe. Obiekt es dodaje otrzymaną delegację do swojej listy. Wreszcie wywoływana jest metoda TellAll z obiektu es, co powoduje zwrotne wywołanie metod zarejestrowanych klientów.

A oto definicja klasy EventSource w C#:

```
public class EventSource
{
  public delegate void Notify(String s);

  ArrayList al;

  public EventSource() {
    al = new ArrayList();
  }

  public void AddMe(Notify n)
  {
     al.Add(n);
  }

  public void TellAll()
  {
    IEnumerator ie = al.GetEnumerator();
    while (ie.MoveNext()) {
      Notify n = (Notify)ie.GetCurrent;
      n("Komunikat");
    }
  }
}
```

Jak widać, kody w C# i w VB wyglądają niemal identycznie. W klasie zapisanej w C# również korzysta się z kolekcji `ArrayList` w celu przechowania referencji do delegacji oraz z enumeratora do przejścia przez elementy tej kolekcji.

W klasie `EventClass` nie ma żadnych niespodzianek. Zawiera ona jedynie definicję metody, która będzie zwrotnie wywołana przez delegację.

```
public class EventClient
{
  public void CallBackFunction(string s)
  {
    Console.WriteLine("Przekazany argument to: " + s);
  }
}
```

Po zdefiniowaniu tej metody można utworzyć i wywołać delegację.

```
public class EventClient
{
  public void CallBackFunction(string s)
  {
    Console.WriteLine("Przekazany argument to: " + s);
  }

  public static int Main(string[] s)
  {
    EventClient ec = new EventClient();

    EventSource.Notify en = new EventSource.Notify(ec.CallBackFunction);

    EventSource e = new EventSource();
    e.AddMe(en);
    e.TellAll();

    return 0;
  }
}
```

Pierwszą czynnością wykonywaną w programie jest utworzenie obiektu klasy `EventClient`. Najważniejsze rzeczy — jeśli chodzi o delegację — dzieją się w drugim wierszu. Tam tworzona jest nowa delegacja `en` oraz kojarzona z metodą `CallbackFunction` z obiektu `ec`. Wykonanie delegacji `Notify` spowoduje zwrotne wywołanie metody z obiektu `ec`.

Delegacje mogą być również stosowane w kodzie nadzorowanym C++, jak to pokazano w poniższym przykładzie.

```
#using <mscorlib.dll>
#include <tchar.h>
using namespace System;

__delegate void Notify(String* s);

public __gc class EventClient
{
public:
  void CallbackFunction(String* s)
```

```
  {
    Console::WriteLine(s);
  }
};

int _tmain()
{
  EventClient* pec = new EventClient;

  Notify* pn = new Notify(pec, &EventClient::CallbackFunction);

  pn->Invoke("Komunikat");

  return 0;
}
```

Do zdefiniowania delegacji w kodzie nadzorowanym C++ używane jest słowo kluczowe `__delegate`. Delegacja ma taką samą sygnaturę, jak w poprzednich przykładach, dlatego też przekazuje się do niej wskaźnik do obiektu klasy `System.String`.

W kodzie nadzorowanym C++ dostęp do obiektów nadzorowanych typów jest możliwy tylko za pośrednictwem wskaźników.

`EventClient` to klasa nadzorowana, zawierająca jedną funkcję używaną do wywołania zwrotnego. W programie głównym (funkcja `main`) tworzona jest delegacja, do której przekazywany jest adres obiektu klasy `EventClient` i wskaźnik do metody, która zostanie wywołana. Po zainicjalizowaniu delegacji, wywoływana jest z niej metoda `Invoke`, co powoduje, że napis „Komunikat" zostanie przekazany do funkcji `CallbackFunction` w obiekcie klasy `EventClient`.

Definiowanie i używanie zdarzeń

Zdarzenia to standardowy mechanizm asynchronicznego powiadamiania. Klasa będąca źródłem zdarzeń publikuje informacje o generowanych przez nią zdarzeniach w stosownych momentach. Obiekty będące klientami zawierają definicje metod, które mają być zwrotnie wywołane. Klienci rejestrują te metody w obiekcie reprezentującym zdarzenie. Obiekt wywoła zwrotnie zarejestrowane metody w momencie wygenerowania zdarzenia.

Zdarzenia są często wykorzystywane w programach z graficznym interfejsem użytkownika, gdzie służą do realizacji komunikacji między składowymi tegoż interfejsu. W .NET ich zastosowanie jest znacznie szersze. Bazują na delegacjach, tak więc niniejszy opis bardzo przypomina opis delegacji z poprzedniego punktu.

We wcześniejszych wersjach VB do obsługi zdarzeń używany był mechanizm `WithEvents`. W VB .NET mechanizm ten jest nadal dostępny, ale oprócz niego pojawił się nowy mechanizm obsługi zdarzeń, który wykorzystuje delegacje. Zastosowanie tego mechanizmu sprawia, że obsługa zdarzeń w VB i w C# wygląda bardzo podobnie, mimo że szczegóły działania nowego mechanizmu są bardziej ukryte w VB. Poniżej przedstawiono przykład znany z poprzedniego punktu, ale zmieniony tak, by można było korzystać ze zdarzeń. Wyróżniono najbardziej istotne wiersze.

```
Imports System

Module Module1
  Sub Main()
    Dim es As New EventSource()
    Dim ob As New EventClient(es)

    es.Notify("Pierwsze wywołanie")
  End Sub

  ' Klasa będąca źródłem zdarzeń
  Public Class EventSource
    Public Event MyEvent(ByVal msg As String)

    Public Sub Notify(ByVal msg As String)
      RaiseEvent MyEvent(msg)
    End Sub
  End Class

  ' Klasa będąca klientem
  Public Class EventClient
    Private src As EventSource

    Public Sub New(ByRef es As EventSource)
      src = es
      AddHandler src.MyEvent, AddressOf Me.GotNotified
    End Sub

    Private Sub GotNotified(ByVal msg As String)
      Console.WriteLine("Przekazany argument to '" + msg + "'")
    End Sub
  End Class
End Module
```

W klasie `EventSource`, która będzie generowała zdarzenia, zadeklarowany jest obiekt `Event`, przekazujący obiekt klasy `String` klientom. W celu umożliwienia generowania zdarzeń, w przykładzie zdefiniowano metodę `Notify()`, która generuje zdarzenia korzystając z instrukcji `RaiseEvent`. Po słowie kluczowym `RaiseEvent` występuje nazwa zdarzenia oraz lista argumentów wymaganych przez zdarzenie.

Jedną ze składowych klasy reprezentującej klienta jest referencja do obiektu klasy `EventSource`. W konstruktorze ustawia się tę składową na przekazaną referencję. Następnie za pomocą instrukcji `AddHandler` metoda obsługująca zdarzenie (`GotNotified`) jest kojarzona ze zdarzeniem. W VB zdefiniowana jest również instrukcja `RemoveHandler`, za pomocą której obiekt może odłączyć się od źródła zdarzeń, jeżeli nie chce już być informowany o ich występowaniu.

Przejdźmy teraz do obsługi zdarzeń w C#. Jak się przekonamy, obsługa zdarzeń w C# jest bardziej skomplikowana niż w VB.

```
public static int Main(string[] args) {
  // Utworzenie źródła zdarzeń
  EventSource es = new EventSource();

  // Utworzenie klientów korzystających ze źródła zdarzeń
  EventClient one = new EventClient(es);
  EventClient two = new EventClient(es);
```

```
    // Wywołanie metody powiadamiającej klientów
    es.Notify("Zaszło zdarzenie...");

    return 0;
  }
```

Najpierw tworzony jest obiekt będący źródłem zdarzeń. W klasie tego obiektu zdefiniowana jest delegacja i zdarzenie, z których korzystają klienci. Następnie tworzone są dwa obiekty klienckie, do których przekazywana jest referencja do źródła zdarzeń. W obiekcie reprezentującym zdarzenie klienci zarejestrują funkcje, które mają być zwrotnie wywołane, po czym będą oczekiwać na to wywołanie. Wreszcie wywoływana jest metoda powiadamiająca klientów. Ponieważ zarejestrowało się dwóch klientów, na konsoli powinny być wypisane dwa komunikaty.

W klasie `EventSource` występują trzy składowe: definicja delegacji, definicja obiektu i metoda `Notify()`.

```
public class EventSource {
  public delegate void MyEvent(object sender, EventInfo ei);
  public event MyEvent OnMyEvent;

  public void Notify(string msg) {
    if (OnMyEvent != null)
      OnMyEvent(this, new EventInfo(msg));
  }
}
```

W przypadku ogólnym delegacja może mieć dowolną sygnaturę, ale jeśli ma współpracować ze zdarzeniami, musi mieć dwa parametry, a typem wyniku musi być `void`. Pierwszym parametrem jest wówczas referencja do obiektu generującego zdarzenie, a drugim referencja do obiektu przechowującego informacje o tym zdarzeniu.

Każde zdarzenie może przesłać opisujące je informacje do klienta. W tym celu należy zdefiniować klasę pochodną od klasy `System.EventArgs`, która będzie zawierać pola, właściwości i metody niezbędne do przesłania informacji o zdarzeniu. Obiekt tej klasy będzie przekazany do klienta, gdy zajdzie zdarzenie. W naszym przykładzie do klienta przekazywany jest tylko napis, więc klasa ta jest bardzo prosta.

```
public class EventInfo : EventArgs {
  public readonly string msg;

  public EventInfo(string msg) {
    this.msg = msg;
  }
}
```

Pole `msg` zostało zdefiniowane jako pole tylko do odczytu za pomocą słowa kluczowego `readonly`. Taki sposób definiowania pola pozwala jednokrotnie nadać wartość polu (podczas inicjalizacji), po czym jego wartość nie może być zmieniona.

W definicji klasy `EventSource` zdarzenie `OnMyEvent` zostało zadeklarowane oraz skojarzone z delegacją `MyEvent`. Oznacza to, że każdy klient mający metodę o sygnaturze zgodnej z sygnaturą delegacji może zarejestrować tę metodę w źródle zdarzeń, co pokazano w następnym fragmencie kodu.

Ostatnią składową klasy `EventSource` jest metoda `Notify`. Zdarzenie `OnMyEvent` będzie różne od `null`, jeżeli co najmniej jeden klient zarejestruje się jako odbiorca tego zdarzenia. W takiej sytuacji w metodzie `Notify` za pośrednictwem delegacji nastąpi powiadomienie klientów.

Poniżej przedstawiono definicję klasy klienckiej.

```
public class EventClient {
  EventSource src;
  EventSource.MyEvent evnt;

  public EventClient(EventSource src) {
    this.src = src;
    evnt = new EventSource.MyEvent(EventHasHappened);
    src.OnMyEvent += evnt;
  }

  public void EventHasHappened(object sender, EventInfo ei) {
    Console.WriteLine("Przekazany argument to '" + ei.msg + "'");
  }
}
```

Na początku zadeklarowano zmienną referencyjną `src` o typie `EventSource` oraz zmienną referencyjną `evnt` wskazującą na delegację `MyEvent`, którą zdefiniowano w klasie `EventSource`. Argumentem konstruktora jest referencja do obiektu `EventSource`, która zapamiętywana jest w zmiennej `src`. Następnie tworzona jest delegacja, z którą kojarzona jest metoda `EventHasHappened`. W kolejnym wierszu konstruktora utworzona delegacja jest dodawana, za pomocą operatora `+=`, do listy przechowywanej w zdarzeniu. Operatory `+=` i `-=` mogą być stosowane tylko w przypadku delegacji wielozakresowych (ang. *multicast delegate*). Za pomocą pierwszego z nich klient się rejestruje, drugi służy do wyrejestrowania klienta.

W klasie `EventClient` zdefiniowana jest również metoda `EventHasHappened`, która ma sygnaturę zgodną z sygnaturą delegacji `MyEvent`. Referencja do tej metody jest przekazywana do zdarzenia, dzięki czemu metoda ta zostanie wywołana, gdy obiekt klasy `EventSource` wygeneruje zdarzenie.

Tyle tytułem wyjaśnień. Po skompilowaniu i uruchomieniu, wypisane zostaną na konsoli dwa napisy, gdyż zwrotnie wywołane będą metody z dwóch obiektów.

W ostatnim przykładzie pokazano, w jaki sposób wyrejestrować obiekt, gdy nie chcemy już, by był powiadamiany o zajściu zdarzenia. Najprościej możemy to zrobić dodając metodę `Dispose` do klasy `EventClient`, w której za pomocą operatora `-=` obiekt usuwa swoją delegację z listy przechowywanej przez zdarzenie.

```
public class EventClient : IDisposable {
  EventSource src;
  EventSource.MyEvent evnt;

  public EventClient(EventSource src) {
    this.src = src;
    evnt = new EventSource.MyEvent(EventHasHappened);
    src.OnMyEvent += evnt;
  }
```

```
  public void Dispose() {
    src.OnMyEvent -= evnt;
  }

  public void EventHasHappened(object sender, EventInfo ei) {
    Console.WriteLine("Przekazany argument to '" + ei.msg + "'");
  }
}
```

Metodę `Dispose` można wywołać następująco:

```
public static int Main(string[] args) {
  // Utworzenie źródła zdarzeń
  EventSource es = new EventSource();

  // Utworzenie klientów korzystających ze źródła zdarzeń
  EventClient one = new EventClient(es);
  EventClient two = new EventClient(es);

  // Wywołanie metody powiadamiającej klienty
  es.Notify("Zaszło zdarzenie...");

  // Pierwszy obiekt wyrejestrowuje się
  one.Dispose();

  // Powtórne wywołanie metody powiadamiającej
  es.Notify("Zaszło drugie zdarzenie...");
  return 0;
}
```

Komunikat o drugim zdarzeniu zostanie wypisany tylko raz, gdyż w momencie wygenerowania tego zdarzenia zarejestrowany jest już tylko jeden obiekt. Wydawać by się mogło, że kod dokonujący wyrejestrowania można umieścić w finalizatorze. Nie jest to jednak dobry pomysł, gdyż obiekt będzie powiadamiany o zdarzeniach do chwili usunięcia z pamięci, a jak wiemy, może się to nigdy nie zdarzyć. W takiej sytuacji nieużywany obiekt będzie powiadamiany o występowaniu zdarzeń, co wywrze negatywny wpływ na efektywność programu.

Przedstawimy teraz, w jaki sposób zdarzenia obsługiwane są w C++. Microsoft zdefiniował w Visual Studio .NET tak zwany zunifikowany model zdarzeń (ang. *Unified Event Model*). Programiści korzystający z tego modelu mogą zapisać obsługę zdarzenia w zwykłym C++, w ATL i w kodzie nadzorowanym C++ za pomocą tych samych konstrukcji językowych. Konstrukcje te wykorzystują podstawowy mechanizm obsługi zdarzeń platformy .NET. Tak więc, łączenie klientów i źródeł zdarzeń oraz obsługa stanu tych źródeł są realizowane przez system automatycznie. Sposób użycia tego mechanizmu został zilustrowany w poniższym przykładzie, jak zazwyczaj najistotniejsze wiersze zostały wyróżnione.

```
#using <mscorlib.dll>
#include <tchar.h>
using namespace System;

[event_source(managed)]
public __gc class EventSource
```

```
{
public:
  __event void MyEvent(String* msg);

  void Notify(String* msg)
  {
    __raise MyEvent(msg);
  }
};

[event_receiver(managed)]
public __gc class EventClient : public IDisposable
{
  EventSource* pes;

public:
  EventClient(EventSource* pes)
  {
    this->pes = pes;
    __hook(&EventSource::MyEvent, pes, EventClient::GotNotified);
  }

  void GotNotified(String* msg)
  {
    Console::WriteLine("Przekazany argument to '{0}'", msg);
  }

  void Dispose()
  {
    __unhook(&EventSource::MyEvent, pes, EventClient::GotNotified);
  }
};

int _tmain()
{
  // Utworzenie źródła zdarzeń i dwóch klientów
  EventSource* pes = new EventSource();
  EventClient* pec1 = new EventClient(pes);
  EventClient* pec2 = new EventClient(pes);

  // Wywołanie metody powiadamiającej klientów
  pes->Notify("Zaszło zdarzenie");

  // Drugi obiekt wyrejestrowuje się
  pec2->Dispose();
  // Powtórne wywołanie metody powiadamiającej
  pes->Notify("Zaszło drugie zdarzenie");
  return 0;
}
```

Klasa, która ma być źródłem zdarzeń, musi być oznaczona atrybutem `event_source`. Ponadto w definicji klasy należy wskazać, czy generowane będą zdarzenia zwykłego C++, zdarzenia COM, czy też nadzorowanego C++. W przykładzie korzystamy z kodu nadzorowanego, dlatego też użyto argumentu `managed`. W klasie, która będzie źródłem zdarzeń, należy zdefiniować jedno lub więcej zdarzeń, do czego służy słowo kluczowe `__event`. W przykładzie tworzona jest delegacja, z której korzystać mogą inne obiekty.

W kodzie klasy `EventSource` wyróżniono również wiersz, w którym generowane jest zdarzenie. Do tego celu służy słowo kluczowe `__raise`, po którym występuje nazwa zdarzenia i argumenty wymagane przez zdarzenie. Jak widać, `__raise` to dokładny odpowiednik słowa kluczowego `RaiseEvent` występującego w VB.

Klasa, która będzie korzystała ze zdarzeń, musi być oznaczona atrybutem `event_receiver`. W powyższym przykładzie atrybut ten ma argument `managed`, co oznacza, że wykorzystywane będą zdarzenia nadzorowanego C++. Za pomocą słowa kluczowego `__hook` klasa odbierająca zdarzenia rejestruje metodę obsługującą zdarzenie. Po słowie `__hook` występują: adres zdarzenia, które ma być obsłużone, adres obiektu będącego źródłem zdarzeń i adres funkcji obsługującej zdarzenie. Klasa może się wyrejestrować za pomocą funkcji `__unhook`, co pokazano w metodzie `EventClient::Dispose()`.

W metodzie `main` przedstawiono, jak połączyć ze sobą producentów i konsumentów zdarzeń. Tworzony jest tam obiekt klasy `EventSource` i dwa obiekty klasy `EventClient`, które rejestrują się w obiekcie generującym zdarzenia. Następnie wywoływana jest metoda powiadamiająca klientów o zajściu zdarzenia. W kolejnym kroku jeden z klientów wyrejestrowuje się. W wyniku powtórnego wywołania metody generującej zdarzenia, tylko jeden klient zostanie powiadomiony.

Jak dołączyć atrybuty do klas i składowych?

Większość atrybutów używanych w .NET jest niewidoczna dla programistów. Atrybuty te są tworzone przez kompilator, który umieszcza je w metadanych w pliku wykonywalnym, a korzysta z nich CLR. Istnieją jednak w .NET standardowe atrybuty, które mogą być stosowane przez programistów. Większość tych atrybutów umożliwia współpracę .NET z COM. Tabela 2.4 zawiera standardowe atrybuty występujące w .NET.

Tabela 2.4. *Standardowe atrybuty platformy .NET*

Atrybut	Przeznaczenie atrybutu
`Attributeusage`	Stosowany do atrybutów — wskazuje, do których elementów klasy atrybut może być zastosowany.
`Conditional`	Stosowany do metod — umożliwia warunkowe dołączenie metody do klasy.
`Obsolete`	Stosowany do składowych — wskazuje, że składowa jest przestarzała. Kompilator wygeneruje ostrzeżenie lub zgłosi błąd, jeżeli składowa ta zostanie użyta.
`Guid`	Stosowany do klas i interfejsów — umożliwia podanie GUID dla klasy lub interfejsu współpracującego z COM.
`In`	Stosowany do parametrów — wskazuje, że dany parametr to parametr `[in]` w znaczeniu używanym w COM.
`Out`	Stosowany do parametrów — wskazuje, że dany parametr to parametr `[out]` w znaczeniu używanym w COM.
`Serializable`	Stosowany do klas i struktur — wskazuje, że klasa lub struktura podlega serializacji.
`Nonserialized`	Stosowany do pól klasy podlegającej serializacji — wskazuje, że pole nie podlega serializacji.

W poniższym przykładzie pokazano sposób użycia atrybutu `conditional` w języku C#.

```
public class Foo {
  [conditional(DEBUG)]
  void SomeMethod() {
    ...
  }
}
```

Atrybuty podaje się w nawiasie kwadratowym bezpośrednio przed elementem, do którego się odnoszą. W podanym przykładzie atrybut `conditional` odnosi się do metody `SomeMethod()` i oznacza, że metoda ta ma być skompilowana tylko wówczas, gdy symbol `DEBUG` jest zdefiniowany. Do danego elementu może odnosić się więcej niż jeden atrybut. W takiej sytuacji wymieniamy je kolejno, rozdzielając przecinkami.

Nazwy wszystkich atrybutów kończą się słowem `Attribute`, co ma zapobiec konfliktom nazw, ale można to słowo pominąć. Na przykład, w celu odwołania się do atrybutu `ConditionalAttribute` można podać nazwę `Conditional` lub `ConditionalAttribute`.

Atrybuty mogą mieć argumenty *pozycyjne* (ang. *positional*) i *nazwane* (ang. *named*). Jak sugerują te określenia, argumenty pozycyjne identyfikowane są pozycją na liście argumentów, a argumenty nazwane zapisuje się w postaci „nazwa argumentu = wartość argumentu". Przykład:

```
[test("abc", 123, name="fred")]
```

Powyższy atrybut ma dwa argumenty pozycyjne i jeden argument nazwany. Argumenty nazwane mogą wystąpić tylko na końcu listy argumentów, stosowane są dla elementów opcjonalnych.

W języku Visual Basic atrybuty podaje się w nawiasie ostrokątnym bezpośrednio przed elementem, do którego się odnoszą. Przykładem niech będzie atrybut `WebMethod`, który wskazuje, że metoda jest usługą Web Service.

```
<WebMethod()> Public Function GetName() As String
 ' Miejsce na kod metody
End Function
```

Z kolei w języku C++, tak jak w C#, atrybuty podaje się w nawiasie kwadratowym, co pokazano w poniższym przykładzie. Taka notacja stosowana była również w języku IDL do zapisu atrybutów COM.

```
[AnAttribute] __gc class Foo
{
  [conditional(DEBUG)]
  void SomeMethod() {
    ...
  }
};
```

Jak definiuje się atrybuty użytkownika?

Atrybuty użytkownika (ang. *custom attribute*) mogą być stosowane zarówno w C++, C#, jak i w VB. Należy pamiętać, że atrybuty są reprezentowane przez klasy, więc mogą mieć swoje pola i składowe.

Atrybuty mogą mieć parametry, które dzielą się na dwie kategorie. Parametry pozycyjne identyfikowane są pozycją na liście argumentów, natomiast parametry nazwane identyfikowane są nazwami. Należy pamiętać, że parametry pozycyjne muszą wystąpić przed parametrami nazwanymi. Parametry pozycyjne definiuje się w konstruktorach klasy reprezentującej atrybut, a parametry nazwane — poprzez właściwości takiej klasy.

Klasa w VB reprezentująca atrybut użytkownika musi być pochodną klasy `System.Attribute` oraz musi zawierać atrybut `AttributeUsage` wskazujący, gdzie atrybut użytkownika może wystąpić. Atrybut `AttributeUsage` ma jeden parametr, którym może być wartość typu wyliczeniowego `AttributeTargets`. Wartości tego typu opisano w tabeli 2.5.

Tabela 2.5. *Wartości typu AttributeTargets wskazujące, gdzie może być użyty atrybut użytkownika*

Wartość	Opis
`All`	Atrybut może być zastosowany wszędzie.
`Assembly`	Atrybut może być zastosowany do podzespołu.
`Class`	Atrybut może być zastosowany do klasy.
`Constructor`	Atrybut może być zastosowany do konstruktora.
`Delegate`	Atrybut może być zastosowany do delegacji.
`Enum`	Atrybut może być zastosowany do typu wyliczeniowego.
`Event`	Atrybut może być zastosowany do zdarzenia.
`Field`	Atrybut może być zastosowany do pola.
`Interface`	Atrybut może być zastosowany do interfejsu.
`Method`	Atrybut może być zastosowany do metody.
`Module`	Atrybut może być zastosowany do modułu.
`Parameter`	Atrybut może być zastosowany do parametru.
`Property`	Atrybut może być zastosowany do właściwości.
`ReturnValue`	Atrybut może być zastosowany do wartości zwracanej z metody.
`Struct`	Atrybut może być zastosowany do typu bezpośredniego.

W przykładzie pokazanym poniżej zdefiniowano atrybut o nazwie `Author`, zawierający jeden parametr pozycyjny (`name`) i jeden parametr nazwany (`ModDate`). Atrybut ten może być zastosowany do klas.

```
Imports System

<AttributeUsage(AttributeTargets.Class)> Public Class Author
  Inherits Attribute
  private authorName As String
  private lastModDate As String

  Public Sub New(ByVal name As String)
    authorName = name
  End Sub

  Public ReadOnly Property Name() As String
    Get
      Name = authorName
    End Get
```

```
  End Property

  Public Property ModDate() As String
    Get
      ModDate = lastModDate
    End Get
    Set
      lastModDate = Value
    End Set
  End Property
End Class
```

Jak widać, atrybut `Author` jest klasą pochodną klasy `System.Attribute`, a do zdefiniowania parametrów użyto konstruktora i właściwości. Zdefiniowany atrybut może być zastosowany do klasy w VB w sposób następujący:

```
<Author("Julian")> Public Class Fred
  ...
End Class
```

W języku C++ do zdefiniowania atrybutu użytkownika stosowane są klasy nadzorowane i struktury opatrzone atrybutem `attribute`. Nie muszą one być podklasami klasy `System.Attribute`, co pokazano poniżej.

```
[attribute(target)]
public __gc class Author
{
  ...
};
```

Jeżeli atrybut ten ma być stosowany w innych podzespołach, to klasa tego atrybutu musi być publiczna. Wartością argumentu `target` musi być wartość typu wyliczeniowego `System.AttributeTargets`, który przedstawiono już w tabeli 2.5. Do zdefiniowania parametrów pozycyjnych używane są konstruktory klasy reprezentującej atrybut, a do zdefiniowania parametrów nazwanych — pola i właściwości. Poniżej pokazano definicję atrybutu `Author` w języku C++.

```
[attribute(Class)]
public __gc class Author
{
  String *authorName;         // zmienna do przechowania wartości parametru
pozycyjnego
  String *lastModDate;        // zmienna do przechowania wartości parametru nazwanego
public:
  __property String* get_Name () { return authorName; }

  __property String* get_ModDate () { return lastModDate; }
  __property void set_ModDate (String* date) { lastModDate = date; }

  Author(String* name) { authorName = name; }
};
```

Atrybut ten może być zastosowany w sposób następujący:

```
[Author("Julian", ModDate="21/12/00")]
public __gc class Foo
{
};
```

Ponieważ `ModDate` jest parametrem nazwanym, jego wartość musi być poprzedzona nazwą parametru i musi on wystąpić na końcu listy argumentów.

Atrybuty w C# definiuje się podobnie, ale istnieją pewne różnice.

```
[AttributeUsage(AttributeTargets.Class)]
public class Author : System.Attribute
{
  private string authorName;  // zmienna do przechowania
                              // wartości parametru pozycyjnego
  private string lastModDate; // zmienna do przechowania
                              // wartości parametru nazwanego
  public string Name {
    get { return authorName; }
  }

  public string ModDate {
    get { return lastModDate; }
    set { lastModDate = value; }
  }

  public Author(string name) { authorName = name; }
};
```

Po pierwsze, klasa reprezentująca atrybut musi być podklasą klasy `System.Attribute`, podczas gdy w C++ atrybuty nie wymagają tego dziedziczenia. Po drugie, do wskazania, gdzie atrybut może być użyty, w C# stosowany jest atrybut `AttributeUsage`. Pomijając te różnice stwierdzimy, że kod w C# ma budowę bardzo zbliżoną do kodu w C++. W obu językach konstruktory stosowane są do definiowania parametrów pozycyjnych, a właściwości — parametrów nazwanych.

Jak odczytać wartość atrybutu?

Większość atrybutów tworzona jest na wyłączny użytek CLR. W pewnych sytuacjach zachodzi jednak konieczność sprawdzenia, czy dany element ma określony atrybut i jakie są argumenty tego atrybutu.

Do tego celu używana jest klasa `System.Type`. Reprezentuje ona definicje typów klas, interfejsów, tablic, typów bezpośrednich i wyliczeniowych. Obiekty tej klasy zawierają mnóstwo informacji o typach i ich właściwościach, ale w niniejszym punkcie skupimy się na odczytywaniu informacji o atrybutach.

`System.Type` to odpowiednik RTTI (ang. *Run-Time Type Information*) w języku C++.)

W poniższym przykładzie pokazano, jak odczytać informacje o atrybucie w języku VB. Skorzystano z atrybutu `Author` zdefiniowanego w poprzednim punkcie.

```
<Author("Julian", ModDate:="21/12/00")> Public Class Foo
  ...
End Class
```

W celu sprawdzenia, czy klasa Foo ma atrybut Author, należy pobrać obiekt klasy System.Type dla typu Foo, a następnie odczytać z niego informacje o atrybutach użytkownika.

```
Imports System
...
' Definicja obiektu klasy Type
Dim tf as Type

' Utworzenie obiektu, z którego odczytana będzie informacja o typie
Dim aa As New Foo()
' Odczytanie informacji o typie
tf = aa.GetType

Dim obj, atts() As Object
atts = tf.GetCustomAttributes(True)

For Each obj In atts
  If (TypeOf obj Is Author) Then
    Console.WriteLine("Atrybut Author, wartością argumentu name jest {0}", _
              (CType(obj,Author)).Name)
  End If
Next
```

W przykładzie tworzony jest obiekt aa klasy Foo, która jak każda klasa w .NET, jest podklasą klasy Object, a tym samym dziedziczy po niej metodę GetType. Za pomocą tej metody pobierany jest obiekt klasy System.Type, zawierający informacje o typie obiektu aa. Następnie z otrzymanego obiektu wywoływana jest metoda GetCustomAttributes, której wynikiem jest tablica referencji do obiektów klasy Object reprezentujących atrybuty użytkownika. Parametrem tej metody jest wartość Boolean określająca, czy należy przejść całe drzewo dziedziczenia w celu pobrania atrybutów. W naszym przykładzie nie ma znaczenia, jaka wartość zostanie podana[7].

Następnie przeglądane są kolejne elementy tablicy atts w celu sprawdzenia, czy któryś z nich nie wskazuje na obiekt typu Author. Jeżeli taki element zostanie znaleziony, wówczas po dokonaniu rzutowania na typ Author, można ze wskazanego obiektu odczytać wartości argumentów.

Bardzo podobnie można to zapisać w języku C#.

```
using System;
...
Type tf = typeof(Foo);

object[] atts = tf.GetCustomAttributes(true);
foreach(object o in atts) {
  if(o.GetType().Equals(typeof(Author)))
    Console.WriteLine("W klasie Foo występuje atrybut Author");
}
```

Pierwszą czynnością jest pobranie za pomocą operatora typeof obiektu klasy Type z informacjami o klasie Foo. Następnie za pomocą metody GetCustomAttributes pobierana jest tablica referencji do obiektów reprezentujących atrybuty użytkownika. Ponieważ tab-

[7] Klasa Foo jest podklasą tylko klasy Object, więc nie dziedziczy żadnych atrybutów użytkownika — *przyp. tłum.*

lica ta zawiera referencje do obiektów klasy `Object`, należy sprawdzić, czy któryś z elementów wskazuje na obiekt klasy `Author`. W tym celu używana jest metoda `GetType`. Wywoływana jest z obiektu w przeciwieństwie do operatora `typeof`, który stosowany jest do klasy. Po stwierdzeniu, że klasa ma atrybut `Author`, można odczytać argumenty obiektu.

Na koniec pokażemy, w jaki sposób można zapisać ten przykład w kodzie nadzorowanym C++. Wymaga to oczywiście więcej zabiegów niż w C#, ale i tak jest stosunkowo proste.

```
#using <mscorlib.dll>;
using namespace System;
...
Foo* f = new Foo();
Type* pt = f->GetType();

Object* patts[] = pt->GetCustomAttributes(true);

for (int i=0; i<patts->Length; i++)
{
  Console::WriteLine("Atrybut numer {0} to {1}", __box(i),
      patts[i]->GetType()->get_Name());

  Type* pa = Type::GetType("Author");
  if (patts[i]->GetType()->Equals(pa))
    Console::WriteLine("Obiekt ma atrybut Author");
}
```

Po pierwsze, pobierany jest typ obiektu `f` klasy nadzorowanej `Foo`, a następnie tablica atrybutów użytkownika. W trakcie przeglądania tablicy, dla każdego atrybutu w niej zawartego pobiera się obiekt `Type`, który jest porównywany za pomocą metody `Equals()` z obiektem `Type` atrybutu `Author`. Proszę zwrócić uwagę na użycie słowa kluczowego `__box` do konwersji zmiennej `i` typu `int` na typ `System.Int32`, który jest wymagany przez metodę `Console.WriteLine`.

Jak obsłużyć wyjątek?

Wyjątki są obsługiwane niemal tak samo we wszystkich językach platformy .NET, a mianowicie za pomocą konstrukcji `Try...Catch...Finally`. Konstrukcja ta ma następującą składnię:

```
Try
  ' Kod, w którym może wystąpić błąd
Catch ex As SomeExceptionType
  ' Obsługa wyjątków typu SomeExceptionType
Catch ex2 As SomeOtherExceptionType
  ' Obsługa wyjątków typu SomeOtherExceptionType
Catch
  ' Obsługa wszystkich pozostałych wyjątków
Finally
  ' Kod, który zawsze jest wykonywany
End Try
```

Kod, w którym może wystąpić błąd, umieszczany jest wewnątrz bloku `Try`. Blok ten zawiera również instrukcje `Catch` deklarujące wyjątki przez nie obsługiwane. Musi w nim wystąpić co najmniej jedna instrukcja `Catch`.[8] Instrukcje `Catch` nie mogą wystąpić poza blokiem `Try`.

Wyjątki reprezentowane są przez obiekty. W instrukcji `Catch` może znajdować się informacja, jaką klasę wyjątków ta instrukcja obsługuje, na przykład:

```
Catch ex As SomeExceptionType
```

Obiekty reprezentujące wyjątki muszą być obiektami klasy pochodnej klasy `System.Exception`. Po przechwyceniu wyjątku można za pomocą składowych tej klasy odczytać informacje o zgłoszonym wyjątku, a mianowicie:

- wartością właściwości `StackTrace` jest napis reprezentujący zawartość stosu w momencie zgłoszenia wyjątku,
- wartością właściwości `Message` jest komunikat opisujący wyjątek,
- wartością właściwości `Source` jest nazwa aplikacji lub obiektu, w których zgłoszony został wyjątek,
- wartością właściwości `TargetSite` jest nazwa metody, w której zgłoszony został wyjątek.

Przykład zapisany w VB:

```
Try
  f.bar()
Catch ae As NullReferenceException
  Console.WriteLine("Stos wywołań ma postać: {0}", ae.StackTrace)
  Console.WriteLine("Komunikat o wyjątku: {0}", ae.Message)
  Console.WriteLine("Źródło: {0}", ae.Source)
  Console.WriteLine("Metoda: {0}", ae.TargetSite)
End Try
```

Do przechwycenia wszystkich wyjątków można użyć klasy `Exception`, gdyż są one obiektami klas pochodnych `Exception`. Jeżeli korzysta się z kilku instrukcji `Catch`, należy uważać, by wcześniejsza nie obsługiwała wyjątku bardziej ogólnego. Przykład:

```
Try
  ' Kod, w którym może wystąpić błąd
Catch ex As Exception
  ' Obsługa wszystkich wyjątków...
Catch ex2 As SomeOtherExceptionType
  ' Ten kod nigdy nie będzie wykonany...
End Try
```

Ponieważ wszystkie wyjątki są również wyjątkami klasy `Exception`, zostaną przechwycone przez pierwszą instrukcję `Catch`. Kompilator C# wygeneruje ostrzeżenie, ale kompilator VB nie.

Bloki `Try…Catch` można w sobie zagłębiać, należy jedynie pamiętać o poprawnym zamykaniu bloków za pomocą `End Try`. W praktyce rzadko się korzysta z zagłębiania, gdyż kod jest wtedy nieczytelny.

[8] Jeżeli występuje instrukcja `Finally`, nie musi być instrukcji `Catch` — *przyp. tłum.*

Jak zgłosić wyjątek?

We wszystkich językach platformy .NET wyjątki zgłaszane są za pomocą instrukcji `Throw`. Poniżej pokazano typowe zastosowanie instrukcji `Throw` w programie zapisanym w VB. W ten sam sposób postępuje się w C# i w C++.

```
Public Sub someMethod(ByRef o As Object)
  ' Sprawdzenie, czy przekazano Nothing
  If o = Nothing Then
    Throw New ArgumentException()
  End If
End Sub
```

Argumentem instrukcji `Throw` musi być referencja do obiektu klasy pochodzącej od klasy `System.Exeception`. Może to być jedna ze standardowych klas systemowych, jak w powyższym przykładzie, lub też klasa opracowana przez programistę. Konstruktory tych klas mogą mieć parametry, co pozwala przekazać dane do procedury obsługi wyjątku.

W instrukcji `Catch` można powtórnie zgłosić ten sam wyjątek. CLR rozpoczyna wtedy poszukiwanie procedury obsługującej ten wyjątek, począwszy od poprzedniego poziomu na stosie. Przykład:

```
Try
  someFunc(obj)
Catch e As ArgumentException
  Console.WriteLine("Przechwycono wyjątek: {0}", e)
  Throw
End Try
```

Jeżeli jest to konieczne, to w instrukcji `Catch` za pomocą `Throw` można zgłosić zupełnie inny wyjątek.

Jak otrzymać obiekt klasy Type z informacjami o typie?

Obiekty klasy `System.Type` przechowują informacje o typach. Podczas tworzenia obiektu klasy `Type` środowisko CLR, za pomocą refleksji, odczytuje informacje o interesującej nas klasie. Do tego celu wykorzystywane są metadane. Utworzony obiekt klasy `Type` zawiera wszystkie informacje o typie, jego polach, właściwościach i metodach.

Zastosowanie klasy `Type` umożliwia tworzenie bardzo ciekawych i wyrafinowanych programów, ale najczęściej obiekty klasy `Type` używane są jako argumenty w wywołaniach metod z biblioteki. Na przykład, korzystając z klasy `System.Array` możemy zbudować tablicę o elementach danego typu, ale wymagany do tego jest obiekt klasy `Type` z informacjami o tym typie. W VB informacje te uzyskuje się przez zastosowanie operatora `GetType`, jak to pokazano poniżej.

```
Dim arr As Array = Array.CreateInstance(GetType(Integer), 10)
```

W przykładzie tworzona jest tablica zawierająca 10 elementów typu `Integer`.

W C# do pobrania informacji o typie można użyć operatora `typeof`.

```
Type t = typeof(int);
```

Jak odczytać informacje o typie?

Po otrzymaniu obiektu Type można z niego odczytać informacje o interesującym nas typie, jak pokazano to poniżej w kodzie VB.

```
' Pobranie obiektu Type z informacjami o typie Test
Dim t1 As Type = GetType(Test)

' Odczytanie nazwy typu
Console.WriteLine("Nazwa typu to: {0}", t1.Name)
Console.WriteLine("Nazwa modułu to: {0}", t1.Module)

' Inne informacje...
Console.WriteLine("Jest to klasa: {0}", t1.IsClass)
Console.WriteLine("Jest to typ bezpośredni: {0}", t1.IsValueType)
```

Dla przykładowej klasy Test program wypisał następujące informacje:

```
Nazwa typu to: Test
Nazwa modułu to: VBReflect.exe

Jest to klasa: True
Jest to typ wartościowy: False
```

Pierwszy wiersz informuje, że klasa ma nazwę Test, natomiast drugi wiersz, że klasa ta znajduje się w pliku VBReflect.exe. Klasa Type zawiera ponad 30 właściwości, za pomocą których można odczytać informacje o typie. Część z nich jest zupełnie ezoteryczna, te najbardziej użyteczne zebrano w tabeli 2.6.

Tabela 2.6. *Właściwości z informacjami o typie zdefiniowane w klasie System.Type*

Właściwość	Opis
IsAbstract	Wartością jest True, jeżeli klasa jest klasą abstrakcyjną.
IsArray	Wartością jest True, jeżeli typ jest tablicą.
IsClass	Wartością jest True, jeżeli typ jest klasą.
IsInterface	Wartością jest True, jeżeli typ jest interfejsem.
IsPublic	Wartością jest True, jeżeli typ jest publiczny.
IsNotPublic	Wartością jest True, jeżeli typ nie jest publiczny.
IsSealed	Wartością jest True, jeżeli typ jest zapieczętowany.
IsSerializable	Wartością jest True, jeżeli typ jest serializowalny.
IsValueType	Wartością jest True, jeżeli typ jest typem bezpośrednim.

Więcej informacji o typie możemy odczytać korzystając z elementów przestrzeni nazw System.Reflection. Zawiera ona wiele struktur pomocnych w odczytywaniu informacji o metodach, właściwościach i polach wchodzących w skład klasy.

Przestrzeń nazw System.Reflection może być użyta na dwa sposoby. Po pierwsze, można użyć kwalifikowanych nazw klas z tej przestrzeni, na przykład:

```
Dim mi() As System.Reflection.MethodInfo
```

Można oczywiście korzystać z nazw kwalifikowanych, ale wymaga to pisania sporej ilości kodu. W miarę zagłębiania się w .NET nazwy przestrzeni nazw stają się coraz dłuższe, tak więc ten sposób jest niepraktyczny.

Drugi sposób użycia przestrzeni nazw `System.Reflection` to zastosowanie w języku VB instrukcji `Imports` (w C# jest to instrukcja `using`, a w C++ — `#using`). Jest to informacja dla kompilatora, że podczas ustalania, do których typów odnoszą się występujące w programie nazwy, powinien uwzględnić nazwy występujące w przestrzeniach nazw z instrukcji `Imports`. Nie trzeba wówczas stosować nazw kwalifikowanych.

```
Imports System.Reflection
...
dim mi() as MethodInfo
```

Możemy teraz w następujący sposób wypisać informacje o metodach danej klasy:

```
' Pobranie obiektu Type dla typu Test
Dim t1 As Type = GetType(Test)

' Pobranie obiektów MethodInfo
Dim mi() As MethodInfo = t1.GetMethods
Dim m As MethodInfo

For Each m In mi
  Console.WriteLine("Metoda: {0}", m)
Next
```

W deklaracji tablicy `mi` o elementach typu `MethodInfo` tablica ta jest wypełniana za pomocą metody `GetMethods`. Następnie tablica jest przeglądana i wypisywane są informacje o kolejnych metodach. Składowa `ToString` zaimplementowana w klasie `MethodInfo` zwraca sygnaturę metody. Po uruchomieniu program ten wypisze następujące informacje:

```
Metoda: Int32 GetHashCode()
Metoda: Boolean Equals(System.Object)
Metoda: System.String ToString()
Metoda: Void Foo()
Metoda: System.Type GetType()
```

Na wydruku znalazły się wszystkie metody klasy, również te odziedziczone po klasie `Object`. Poniższy kod umieści dodatkowo na wydruku informacje o tym, czy metoda jest publiczna i czy jest wirtualna:

```
For Each m In mi
  Console.WriteLine("Metoda: {0}, publiczna: {1}, wirtualna: {2}", _
     m, m.IsPublic, m.IsVirtual)
Next
```

Teraz wydruk wygląda następująco:

```
Metoda: Int32 GetHashCode(), publiczna: True, wirtualna: True
Metoda: Boolean Equals(System.Object) , publiczna: True, wirtualna: True
Metoda: System.String ToString(), publiczna: True, wirtualna: True
Metoda: Void Foo(), publiczna: True, wirtualna: False
Metoda: System.Type GetType(), publiczna: True, wirtualna: False
```

W podobny sposób można pobrać informacje o polach i właściwościach klas oraz o parametrach metod.

Dynamiczne tworzenie obiektów

Dynamiczne tworzenie obiektów polega na tworzeniu egzemplarzy klasy, której nazwa znana jest dopiero w czasie działania programu. Przykładem może być przeglądarka plików odczytująca w czasie działania programu, jaka klasa, i z jakiego podzespołu, ma być użyta do wyświetlenia pliku o określonym rozszerzeniu. Przeglądarka ta musi tworzyć obiekty klas, których nazwy odczytuje dopiero w czasie wykonania.

Jeżeli klasa, z której należy skorzystać nie jest załadowana, to należy załadować podzespół, w którym ta klasa się znajduje. Służy do tego metoda `Load` klasy `Assembly`. Po załadowaniu podzespołu można pobrać obiekt `Type` dla klasy, której chcemy użyć — w tym celu należy wywołać metodę `GetType` z obiektu klasy `Assembly`. Przykład kodu w VB:

```
' Załadowanie podzespołu o nazwie MyAssembly
Dim ass As Assembly = Assembly.Load("MyAssembly")

' Pobranie obiektu Type dla klasy, której chcemy użyć
Dim tp As Type = ass.GetType("MyClass")
```

Mając obiekt `Type` reprezentujący klasę, której chcemy użyć, możemy dynamicznie utworzyć egzemplarz tej klasy. Do tego celu służy klasa `Activator`, będąca częścią przestrzeni nazw `System`. Klasa ta zawiera metody pozwalające dynamicznie tworzyć obiekty w sposób pokazany poniżej.

```
' Utworzenie obiektu za pomocą klasy Activator
Dim obj As Object = Activator.CreateInstance(tp)
```

Wynikiem metody `CreateInstance` jest referencja do obiektu typu `Object`, gdyż metoda ta może tworzyć obiekty wszystkich typów.

Składowa `InvokeMember` zdefiniowana w klasie `Type` umożliwia wywołanie metody z dynamicznie utworzonych obiektów przez podanie nazwy tej metody w postaci napisu. Składowa ta jest odpowiednikiem metody `Invoke` z interfejsu `IDispatch`, znanych z COM i Automatyzacji (ang. *Automation*). `InvokeMember` pozwala również pobrać i ustawić wartości właściwości, ale w przykładzie pokażemy tylko, jak za jej pomocą wywołać metodę.

```
tp.InvokeMember("Foo", _
     BindingFlags.Default Or BindingFlags.InvokeMethod, _
     Nothing, obj, New Object(){})
```

Pierwszym argumentem jest napis zawierający nazwę metody, którą chcemy wywołać — w przykładzie jest to „Foo". Drugi argument określa sposób działania składowej `InvokeMember`. Jest to wartość bardzo obszernego typu wyliczeniowego `BindingFlags` — w przykładzie użyto dwóch wartości z tego typu. Pierwsza podana wartość, `BindingFlags.Default`, oznacza, że składowa powinna zastosować domyślne dla danego języka programowania reguły kojarzenia nazw (ang. binding). Druga podana wartość, `BindingFlags.InvokeMethod`, oznacza, że wywołana ma być metoda, a nie na przykład właściwość. Trzeci argument najczęściej ma wartość `Nothing` (a w C# `null`). Argument ten określa obiekt definiujący reguły kojarzenia nazw (ang. binder object). Czwarty argument to referencja do obiektu, z którego ma być wywołana metoda. Ostatnim argumentem jest tablica referencji do argumentów wymaganych przez wywoływaną metodę. W przykładzie metoda nie ma argumentów, dlatego też przekazywana jest pusta tablica.